

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

„Telegraful Român” în conștiința Transilvaniei, România în conștiința „Telegrafului Român”

Cu evlavie și cu nestăpinită emoție m-am alăturat în ultimele zile convoiului celor plecați în pelerinaj în istoria celor 130 de ani ai „Telegrafului Român”. Am răsfoit cu sfială numărul 1 din anul I din 3 ianuarie 1853. Vedeam și simteam pe el, ca și cum ar fi fost mărite cu o lupă imensă și scoase în relief, amprentele lui Șaguna care l-a întemeiat și ale lui Aaron Florian care, din incredințarea celui dintii, l-a redactat. Și îi vedeam chiar pe ei înșiși cum îl mai mângiau încă precum mîngii un nou născut frumos și înțelept. Erau ca două zine bune care îl meară să fie în conștiința Transilvaniei, a tuturor românilor din această parte a Daciei odinioară Felix, ajunsă în vremea lor sub coroane străine ca într-o familie tristă cu ambii părinți vitregi.

Am privit peste umerii celor doi, pe noul născut mirosind încă a hirtie și cerneală proaspătă, din tipografia tocmai așezată în Sibiu de Șaguna și cele dintii cuvinte, mari, limpezi, pe care le-au citit fără greutate, au fost cele două care îi alcătuiau numele: „Telegraful Român” exact așa cum le-am scris și eu aici, cu litere latine, cu „litere străbune”, cum spuneau prea frumos cei doi vorbind între ei, fără să știe ca-i ascultăm, întors incognito din viitor!

Așa a apărut „Telegraful” de la început și întotdeauna: avînd titlul cu litere străbune. E adevărat: numai titlul, dar acesta indica identitatea. Cele patru pagini erau, după moda vremii din toate Principatele Române — o servitute ce ne-a fost impusă peste capul nostru — cu litere cirilice. Așa s-a scris „Telegraful”, pînă în 1863, deși încă de prin 1861, printre articolele și știrile cu

cirilice, se intercalau, discret dar persistent și unele cu litere latine, spre exemplu în numerele 2 și 5 din 1861, din patru pagini, cite una e latină; în nr. 12/1861 (anul IX) articolul de fond e cu litere latine. Tot ce era mai important, mai al sufletului românesc, se tipărea cu litere latine. În nr. 39, spre exemplu (an IX, 28 sept. 1861), din tot ziarul se dau cu litere latine, ca articol de fond, „Ordnatiunea gubernială” nr. 7993, către Șaguna, prin care împăratul încuviința înființarea „Asociațiunii transilvane pentru înaintarea literaturii și culturii poporului român”, (vezi și nr. 43/1861). Același lucru va face Șaguna și în numerele următoare: 40-41-42, în care publică *Chemarea* pentru Constituanta Asociațiunii, iar în numerele 43 și 44 va publica tot cu litere latine, din ambele numere, numai cuvîntarea sa și a lui Cipariu la inaugurarea Asociațiunii din 23 oct. 1861.

La 25 mai 1861 (an. IX, nr. 21) se face o dare de seamă despre o întîlnire la Blaj, pe Cîmpia Libertății, la 13 ani după marele eveniment. Ea apare, singura, cu litere latine. Și ce izbucnire de entuziasm! Ce ardere interioară! Cît suflet patriotic în textul acela: „Să îți binecuvîntat, Cîmp al Libertății! Am venit după 13 ani să ne închinăm ție! De o mie de ori să îți binecuvîntat! Înger păzitor care veghezi peste soarta națiunii române... Deslegați-vă curelele încălțămintelor căci locul acesta unde stați e sînt! Alergați aici

D. ANTONIE TELIBĂSEALA
Arhiepiscop și Mitropolit

(Continuare în pag. a 2-a)

Ecoul internațional al luptei pentru Unirea Principatelor

Revoluția românească de la 1848, prin programele și țelurile sale de emancipare socială și națională, a constituit prilejul de declanșare pe plan european a luptei pentru Unirea Principatelor Române.

„Ținta națională, cea mai principală... chestie de viață și putere, atît în lăuntru cît și din afară... — a fost atunci, afirmă Nicolae Bălcescu — Unirea Principatelor deocamdată”.

Lupta pentru Unirea Principatelor a devenit din acel moment de răscruce a istoriei poporului nostru, o problemă vitală pentru existența unei națiuni subjugate, o problemă cheie, de dezbateri europene, de adeviziune și sprijin pentru români sau de confruntări și conflicte între marile puteri europene.

Deși revoluția a fost înfrîntă, prin urmările ei istorice, a prefațat procesul de constituire a României moderne, a pus fundament trainic dorințelor românești de unitate națională, a stîrnit pretutindeni în Europa și Statele Unite ale Americii, simpatie și un larg interes pentru cauza politică românească. Dezbaterile din adunările ad-hoc au dezvăluit Eu-

ropei unanimitatea năzuințelor spre Unire a Principatelor Române, a produs în rîndul opiniei publice internaționale un ecou favorabil, a prefigurat calea spre înfăptuirea acestui obiectiv de interes național.

Din documentele diplomatice și din studii, lucrări istorice, precum și din relatările inserate în presa europeană desprindem o serie de mărturii concludente. În Anglia, la Manchester, Birmingham și Brighton s-au desfășurat mitinguri în favoarea Principatelor Române. De asemenea în Belgia și Italia cauza românească s-a bucurat de o puternică campanie de propagandă, care a trezit interesul și simpatia față de Principate.

Interesul față de români al reprezentanților Statelor Unite de la Constantinopol este remarcat de Ion Ghica, într-o depeșă din 1848 adresată guvernului provizoriu al Țării Românești. Tot el menționează că în timpul evenimentelor revoluționare era „evident preocupat de a obține și concursul Statelor Unite ale Ame-

Mircea Stoia

(Continuare în pag. a 6-a)

130 • TELEGRAFUL ROMÂN • 130

La aniversarea „Telegrafului Român”

M. Eminescu

Ziarul cu cea mai lungă biografie din istoria presei noastre — „Telegraful Român” de la Sibiu — împlinește în aceste zile 130 de ani de necontenită apariție.

Nici o altă publicație periodică românească nu se poate lăuda cu o asemenea longevitate, și totodată, cu o contribuție atît de intensă la reflectarea și dezvoltarea vieții publice românești. Timp de 130 de ani, „Telegraful Român” a fost neabătut un far al Transilvaniei, un amvon pentru luminarea ei, o tribună a drepturilor românești și, din decenii în decenii, bilanțul cel mai conștient și mai cuprinzător al progresului realizat.

Inițiat în anul 1853, cînd poporul român nu-și realizase încă nici Unirea Principatelor și nu-și dobîndise nici Independența de stat, pentru a nu mai vorbi de realizarea României Mari, „Telegraful Român” a fost, rînd pe rînd, trecînd peste silnicele frontiere, fericitul vestitor al acestor grandioase evenimente, susținătorul și oglinda lor.

În paginile sale s-a reflectat lupta pentru unirea Moldovei cu Țara Românească, poeziile și articolele consacrate Unirii, discursurile lui Mihail Kogălniceanu, proclamațiile și chipul maiestuos al lui Alexandru Ioan Cuza, înființarea primelor universități românești, reformele din 1864, noua etapă de dezvoltare a țărânimii române, întreagă domnia glorioasă a primului domnitor al României.

La 1877, paginile „Telegrafului Român” au fost tot atîtea apeluri

ardelene pentru susținerea războiului de independență, a răniților, a văduvelor și a orfanilor rămași pe urma dorobanților căzuți în fața Griviței, a Plevnei, a Smîrdanului, tot atîtea explozii de bucurie după fiecare biruință românească, lăsînd să se înțeleagă că după Plevna din Balcani va urma și o Plevnă a Transilvaniei.

Paginile sale s-au deschis succesiv pentru poeziile eroice ale lui Vasile Alecsandri și ale altor poeți al timpului.

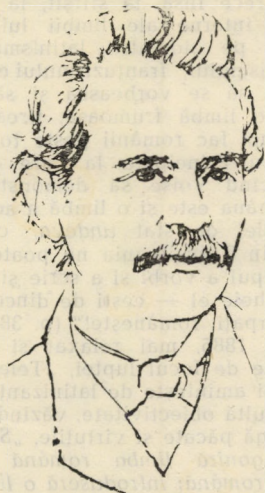
„Telegraful Român” a salutat cu același entuziasm întemeierea „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român” și a Asociației meseriașilor români din Sibiu, înființarea Academiei Române, a Societății „Transilvania”, a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, apariția principalelor periodice românești, atît din Transilvania cît și din vechea Românie (*România literară*, *Steaua Dunării*, *Zimbrul*, *Convorbiri literare*, *România liberă* ș. a.).

În 1918, „Telegraful Român” a publicat cu însuflețire apelurile consiliilor naționale transilvănene pentru participarea la Marea adunare națională de la Alba Iulia, care avea să proclame Unirea cu Țara Mamă.

În 1940, în ceasul tragic al diktatului de la Viena, „Telegraful Român” s-a ridicat cu toată îndrîjirea împotriva nefastei sentințe hitleriste, pe care mitropolitul Nicolae Bălan a combătut-o

Vasile Netea

(Continuare în pag. a 4-a)

V-ați întrebat vreodată, rostindu-i numele fie și în gînd, de ce ne lăsam copleșiți de gravitate, în loc să ne știm bucura, cum ar fi mai firesc, numai de sonoritatea-i luminoasă? Iar cînd am vrut să-l elogiem, să-i punem la picioare cununi de cuvinte, le-am găsit vreodată pe cele dorite? Ho-tărît, Eminescu ne complexează, superlativile și verbele tari, majusculele și exclamațiile noastre spun pe zi ce trece tot mai puțin în comparație cu setea noastră de a-l glorifica.

A vorbi despre Eminescu este tot mai greu. Limba română — în care l-am cunoscut și prin care

Prof. dr. Gheorghe Șora

(Continuare în pag. a 7-a)

Telegraful român și problemele pastorale

Cînd a pornit la drum Andreiu Șaguna, gîndind să tipărească Telegraful Român a făcut-o, credem noi, după cum reiese din primele numere ale foii, să împlinească dorul de cunoaștere și luminare a poporului român din Transilvania. El vedea cum mai toate popoarele din jur aveau mijloace prin care își exprimau gîndurile și își afirmau cultura lor națională, numai poporul român din această parte nu avea. El voia ca fiii săi sufletești să știe, în acel timp, în care în întreagă Europa „bătea un vînt de libertate”, ce se întîmplă întîi în Transilvania, apoi în Moldova, Țara Românească sau în alte țări, pe care le făcea cunoscute în coloanele Telegrafului. Astfel, gîndea el, se dezvoltă gustul de cultură al poporului său și voința de afirmare liberă, socială și națională.

Oamenii trec, vorbele zboară, scrisul însă rămîne și comunică de la om la om, din generație în generație, „afîrările vremurilor”,

cum zicea Șaguna, și lasă moștenire celor ce vin să învețe din ele și să-și întocmească alte și noi împliniri în viață.

Împărtășind aceste știri în coloanele Telegrafului Român a făcut-o ca să susțină *simțul solidarității între toți românii din cele trei provincii* și să facă din acest simț o temelie a unității lor naționale.

În al doilea rînd, Șaguna voia să aibă în foaia, pe care se pregătise să o întemeieze, aproape de la venirea lui la cîrma Bisericii ardeleni, un aliat și un mijloc de îndrumare a clerului și credincioșilor „spre tot lucrul bun și folositor”.

Prin Telegraful Român a strîns în jurul său o seamă de colaboratori, cu ajutorul cărora a răs-pîndit în rîndurile poporului îndrumările sănătoase pentru ridicarea lui morală și materială deo-

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 4-a)

Țară de Sus

Te binecuvînt, Țară de Sus, dulce pămînt.
Înalță-se-n cînt, strai preacurat, Ștefan cel Sfînt.

Văd Plaiu-nstelat, lacrimi pe cer, bour veghind
Și urcă-n lumini, ceas tără veac, Ștefan cel Blînd.

Genunchii ți-i pleci: Sacrul Triptic scut e-n obînc,
Doar Cerului stai grav aplecat Soare-n adînc.

Genunchii nu-i pleci țării nicînd, Ștefane Mare,
Doar Naltului stai grav aplecat, Munte în mare.

Iar tu, Daniil, sietnic ales — pavăză-n har —
Prin rugă și stat, cruce i-ai fost, loc la hotar.

Te binecuvînt, Țară de Sus, dulce pămînt.
Înalță-se-n cînt, strai preacurat, Ștefan cel Sfînt.

Aurel Hancu

„Telegraful Român” în conștiința Transilvaniei, România în conștiința...

(Continuare din pag. 1)

voi cei care sînteți impresurați de durerile internale ale timpului că veți afla mîngiere și alinare sulerințelor voastre. Numai aceea se cere de la voi, să fiți tari în credința voastră, că aceea vă va mîntui pe voi!”

Pagini ca de evanghelist! Pagini vrednice de pana unui Alecu Russo, a unui Bălcescu! Nu se spune, dar prezența Iancului și idealurile revoluției lui de la 1848 sînt vii, se văd aievea în cuvintele acestea de sfințită amintire a ceea ce a fost la un moment dat ființa românească a Transilvaniei cu fruntea sus, și inima ei pe steagul tricolor filifind liber, în bătaia vîntului liber transilvănean.

Au vorbit atunci, la 15.3 mai 1861, precum odinioară Iancu și tribunii săi, Axente Sever și Hoșoșiu, legindu-se să serbeze an de an înlînirea de acolo spre reinnoirea simțirilor, a idealurilor și a speranțelor românilor.

Literele străbune cîștigă deci teren de la o zi la alta. Telegraful apărea atunci de trei ori pe săptămîna. Nr. 23 din 1861 apare cu două pagini din patru, cu litere latine; în nr. 46 (anul X, 10 iunie 1862) se dă semnalul abandonării complete a cirilicelor. Pamfilu Văleanu cere hotărît trecerea la „literele străbune”. El arată că Telegraful „și-ar cîștiga o enormă popularitate” dacă „ar lepăda hieroglifele lui Ciriliu”. În nr. 76 din același an se cere reactivarea Comisiei, stabilite încă din 1860, care să hotărească trecerea la alfabetul latin. Din comisie făceau parte: Scholariu Dr. P. Vasici, canonicul Timotei Cipariu, protopopul I. Popazu, literatul George Barițiu, directorul gimnazial G. Munteanu, pretorele I. Pușcariu, Andrei Mureșanu și ajutorul de pretor I. Codru. Ei vor cere în cele din urmă nu numai revenirea la literele străbune ci, mai ales, dreptul de a folosi limba română ca limbă oficială.

De altfel „Telegraful” și-a afirmat de la primul număr ca punct esențial de program, *apărarea și promovarea limbii române*. În nr. 1, anul I, 1853, sub pretextul că scrie despre colinde, autorul desemnat al unui articol evident normativ (redactorul Aaron Florian?), scrie: „Care român după o petrecere îndelungată în țări străine, departe, nu s-ar extazia, cînd fără veste ar străbate la urechile lui o arie de cîntec român pe care îl cunoaște, sau vreo cîteva vorbe din acea limbă ce o a învățat-o deodată cu laptele ce l-a supt de la mama sa. Cultura cu toată puterea ce o are de a schimba și a preface pe un popor, nu poate șterge datinele și obiceiurile lui, ci numai le îmbunătățește, le înfrumusează și le nobilează, după stadiul culturii la care ajunge poporul.”

În 1861, în două numere la rînd (15 și 16) un autor care de asemenea nu-și dă numele (redactorul Ioan Rațiu?) scrie un frumos și semnificativ articol despre „Limbă și naționalitate”.

Lupta pentru dreptul de a-și vorbi limba, ca și lupta pentru dreptul de a fi națiune — ambele li se refuzau românilor, deși majoritari — a ocupat spațiul unor ani lungi de suferință, de umilințe, de lacrimi înghițite odată cu pînea, cu apa și cu aerul lor. „Individualitatea unui popor se manifestă și se susține prin limbă — scria autorul dăscălin-du-și compatrioții și îndemnîndu-lă la luptă —. Limba este iașia comună a tuturor fiilor de o mamă; ea este vasul în care se păstrează cugetele și simțămintele, cercarea și știința și dorul; ea este mijlocul spre înviere și lățirea acestora; ea singură este măsura culturii... Limba este cel dintîi mandat al unui popor... Numai aceea nație este cultă, a cărei limbă este cultă. Cultura duce și bazează materia prosperitate a unui popor și-l face demn a se numi mîdulul al civilizațiunii europene.”

Mai departe îi stigmatizează pe cei care s-au lepădat de neam și de limbă. Vor fi fost și dintre aceștia, din păcate. „Ce folos are nația română de bărbății aceia în care nu au străbătut simțul și naționalitatea lor de unde se trag? Au nu vedem cum se fac ei uneltele inamicilor noștri, cum aleargă

și le întăresc castrele, cum învie cînd li se vorbește în altă limbă. Si de ce? De aceea că nu-și cunosc dulceața limbii lor.” Dacă ar fi fost numai acesta motivul? Dar ce motive, ce rațiuni valabile pot invoca lașii, trădătorii? Autorul nostru va fi vrut să fie măsurat poate și din teama față de unii dintre aceștia ajunși în grațiile asupritorilor. Se scria în condiții de aspră cenzură și autocenzura era cea dintîi grijă.

Trecînd la apărarea limbii ca expresie a naționalității, autorul cerea „recunoașterea necondiționată a limbii române în viața totală a poporului. Românul trebuie să aibă limba sa și naționalitatea sa, căci i-a sosit timpul și nu mai poate rămîne servil schimbînd numai jugul și comanda! Naționalitatea fără limbă este numai o satiră, și triumful ideii naționale trebuie să covîrșească orice alt interes.”

„Telegraful” s-a voit de la început tribună politică și o spune pe față (nr. 46, X, 10 iunie 1862, p. 777 col. 1). Angajează polemici deschise cu ziare precum *Korunk*, unul din multele care pleda cu cinism împotriva recunoașterii națiunii române ca națiune. Bietul mitropolit de la Blaj A. Șterca Suluțiu, ca să poată apăra națiunea, e nevoit să nege că românii s-ar gândi la restaurarea Daco-României celei din vechime (nr. 2/1861). Și cîți alții nu au fost nevoiți din timp în timp să facă declarații umilitoare de loialitate față de un împărat al altora, ca să poată obține ceea ce aveau și erau în fapt: limba și naționalitatea!

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

În 1862, în locul lui Ioan Rațiu, ia redacția Zaharia Boiu, preot, poet și autor de cărți. El anunță că începînd din 1863 va trece cu tot ziarul la „literele străbune”. (nr. 16, X, 2 dec. 1862). Și într-adevăr, primul număr din 1863 apare așa. Mai pe urmă va mai alterna o vreme, pentru că generația veche se va plînge că nu cunoaște caracterele latine, că „li s-a răpit trecutul” și că s-a produs o prăpastie între cultura veche și cea nouă (cu. p, în nr. 82—83/1873, anul XXI, sub semnătura Macsimu, din Săliște) dar repede de tot literele străbune se vor impune și vor cîștiga adeviziunea generală.

Lupta pentru recunoașterea națiunii române ca națiune, va fi acerbă și de durată. În nr. 20 (din 10 martie 1863) într-un articol intitulat: „Ce vor Românii?”, se răspunde unui articol cu același titlu: „Was wollen denn die Rumänen” din ziarul „Hermannstädter Zeitung”. „Românii vor să se proclame națiune politică în țară”, spune „Telegraful”. Asta voiau. Firesc. Mai departe autorului care întreba, i se răspunde cu îndreptățită ironie: „Românii vollen să știe pînă cînd presa germană din patrie nu va înceta a calomnia, bagateliza și batjocori pe românii? Dar așa cum nu-l poți albi pe Arap, nici pe „Hrmst. Ztg” nu-l poți convinge că și alți oameni sînt oameni!”

Perseverența luptătorilor pentru limba română a dat pînă la urmă unele rezultate. În nr. 94 (X, 1863, 10 oct.), un articol de fond intitulat „Limba română în oficii”, adică în cancelarii și în școli, arată că lucrul a fost în sfîrșit hotărît de Dieta Transilvaniei. Dar îndată, același „Hermst. Ztg”, s-a pus pe proteste. „Telegraful” răspunde cu curaj. Articolul nu e semnat, dar e mai mult decît probabil că a fost scris de redactorul Zaharia Boiu: „Actul ce s-a săvîrșit în Dieta Transilvaniei de curînd în privința înarticularii — ca să zic așa — (a folosirii n.n.) a limbii române, nu e vreo săritură, ci efectul unui proces chimic care se prepară de mult și care mai curînd ori mai tirziu trebuia să iasă la un capăt.”

Ziaristul german își motiva protestul cu acuzația că limba și literatură română erau încă „în pruncie”. Autorul român răspunde că e relativ așa, dar numai pen-

tru că: „pînă în epoca mai nouă, românii nu o puteau vorbi fără numai în casă și în biserică, pentru că pentru a-și funda școala erau prea împilați, iar de la oficiu era exclusă principalmente. Cu toate acestea limba română s-a susținut mai cu seamă prin ajutorul Bisericii răsăritene și începînd de pe la 1570—1580 cu tipărirea de cărți bisericești au înaintat în literatura sacră și profană, în luptă necurmală cu piedicile ce le împincau viața poporului peste tot, așa încît astăzi a devenit limbă cultă și, ce e mai mult, cultivabilă... Ea are astăzi peste 20 de foi periodice: politice, belestristice, umoristice, juridice, istorice, pedagogico-didactice și bisericești; de ea se folosesc o multime de profesori de tot felul, apoi poeți, istorici, medici, filologi, ș.a. ș.a. — în scurt, ea e limba întregii administrațiuni ecleziastice, civile și militare a Principatului Român Unite și, ca atare, nu se mai poate numi o limbă necultă.”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Totuși se bucurau bietii oameni și pentru atît! Iar oficialii implacabili se intristau și le părea rău chiar și pentru atît! Autorul român trece însă, la sfîrșit, la treburile interne ale limbii lui. El critică pe „idolatrii latinismului, italienismului, franțuzismului etc.”, cerînd să se vorbească și să se scrie o limbă frumoasă, firească, așa cum fac românii peste tot, și cei din Principate la care apelele cînd voise să demonstreze că româna este și o limbă a administrației de stat undeva, chiar dacă în Transilvania nu poate fi! „E timpul a vorbi și a scrie și noi — încheie el — cești de dincoace de Carpați, românește!” (p. 381).

Prin 1885, mai relaxat și mai departe de focul luptei, „Telegraful” își amintește de latinizantii cu mai multă obiectivitate, vîzîndu-le pe lingă păcate și virtuțile. „Scriitorii goniră limba română din limba română; introduseră o limbă românească la care astăzi surîdem, arseră în carne vie și făcură un fel de limbă cum nu era nici latina ciceroniană, nici latina rustică, nici româneasca noastră.” Totuși, curentul latinist „a fost un produs al patriotismului ardinte” „a scos din uitare multe cuvinte românești cunoscute de popor” dar a dispărut de la sine din cauza exceselor și a formelor artificiale pe care le propunea, „pentru a face loc iarăși limbii române, limbii adevărate a poporului” (nr. 50/1885) (Trebuie să menționăm ca pe un fapt care îl onorează, că „Telegraful” nu s-a lăsat antrenat în luptele partizane, în ceea ce privește limba, și nu a căzut în extremele latinizante sau dacizante, mîlîtînd pentru o limbă cit mai aproape de cea vorbită,

clară, cunoscută, firească și frumoasă. Tot așa a făcut și în ceea ce privește opțiunile politice. N-a fost ziar „de partid”, cum au fost aproape toate celelalte, ci a fost ziar „românesc”.

Limba română ca limbă a națiunii, cu dreptul de a fi vorbită a constituit una din temele preferate și permanente ale „Telegrafului”. Se înțelege că în aceeași măsură a făcut loc în paginile lui și literaturii și scriitorilor, deși nu era revistă literară. Nu era nici măcar bisericească. Era gazetă politică și de informație. Nu-i erau însă indiferente temele asupra cărora publica informații. În 1863 cîțitorii au putut afla, de pildă, că a trecut la cele veșnice Andrei Mureșanu, prezentat drept: „poetul cel nemuritor al Românilor din Transilvania” — „Toți românii transilvăni aduc geniului lui cel din urmă tribut de venerațiune și pietate” (nr. 96, XI, 1863). În numărul următor, sub titlul: „O dorință națională”, se cere publicarea tuturor operelor lui și ajutorarea celor doi fii care au rămas orfani. „Musa română — scrie „Telegraful” — pleacă capul și plînge pe cel mai mare poet român pe care l-a produs Transilvania... Omul poporului român... De n-ar fi scris Mureșanu nimic altceva decît Deșteaptă-te Române, această singură poemă într-adevăr inspirată și nemitabilă i-ar asigura nemurirea în istoria literaturii române, în inima poporului român” (nr. 97/1863). A murit lucrînd la o traducere a lui Tacitus (nr. 98/1863). După înmormîntare s-a cerut să i

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

Auto-ul articolului îndeamnă pe românii să nu ia seama la critici dușmănoși, ci să lupte pentru „conservarea și cultivarea mai departe a limbii”, căci, zice el, „neîntrebuițarea unei limbi este sentința ei de moarte!” (nr. 95, XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: „Și de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermst. Ztg.” împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în două limba lor? Doar în două: Făgărașul și Năsăudul, și încă fără orașul Făgăraș, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?”

numere (40-42/1885) se relatează despre moartea lui C. A. Rosetti și despre doliul „întregii țări”. — Cărei țări? Nu se mai specifică: țara românilor de pretutindeni, desigur! Mai multe numere scriu pe larg despre moartea și înmormîntarea lui Vasile Alecsandri, reproduc discursurile ce s-au ținut, și e numit „regele poezilor români”. Aflăm că l-a înmormîntat episcopul Melchisedec al Romanului și că nouă soldați și un sergent, au plecat pe jos de la Vaslui la Mircești, să-i aducă un ultim omagiu autorului lui Penes Curcanu (nr. 9—94/1890).

Mult spațiu se acordă necrologului și înmormîntării lui Grigore Alexandrescu, fost și membru în Comisia centrală de la Focșani, și o zi ministru de finanțe. El ar fi refuzat portofoliul, zicînd: „Se vede Măria Ta că n-a mai rămas nici o liră în tezaur, ca să recurgă la lyra unui poet pentru Ministerul finanțelor” (126/1885).

Cu emoție aflăm tot din „Telegraful” amănuntele morții lui Avram Iancu „bărbatul cel mai ilustru al națiunii române” (72—76/1872) și, în același an, a lui D. Bolintineanu „unul dintre cei dintîi poeți ai națiunii noastre” (70/1872) și a lui I. Heliade Rădulescu, „părintele literaturii române” (36—39/1872).

Emoția e copleșitoare cînd vezi, cu ochii celor de atunci, ca pe noutatea copleșitoare a zilei, necrologul „Luceafărului poeziei române”, Mihai Eminescu (67/1889) căruia — deși numit astfel — i se consacră doar de rînduri și e clasificat, citîndu-l pe Maiorescu, după Vasile Alecsandri. Redactorului Dr. Remus Roșca i-au lipsit antenele cu care ar fi trebuit să simtă evenimentul. Unui preot, Ioan Gall, i se consacră două numere, se reproduc discursurile; șase numere se consacră episcopului Ioan Popasu de la Caransebeș; șase numere prîntului sinucis Rudolf, fiul lui Francisc Iosif I. Șaizeci și opt de rînduri lui Eminescu! În același an, treizeci de rînduri anunță moartea poetei Veronica Micu înmormîntată la Botșani! (de fapt la Văratec) (nr. 88/1889).

Evenimentele din Principate au fost mereu la loc de cinste în „Telegraful”. Despre Tudor Vladimirescu (36/1873), despre Alexandru Ioan Cuza și mai ales despre *Unirea din 1859*, se scrie cu entuziasm și cu un strigăt abia reținut de bucurie și speranță, ca să nu stîrnească minia stăpînitorilor. Îndată după dubla alegere a domnitorului, la Iași și la București, „Telegraful” scrie profetic: „Ziua de 24 ianuarie va fi cea mai mare zi din istoria noastră (s.n.) căci după mai mulți secolii de umilință și suferință, toate clasele societății noastre își deteră mina spre a-și ridica împreună naționalitatea căzută și persecutată” (6.VI/1859).

Ziua de 24 ianuarie a fost ziua împlînirilor pentru Moldova și Muntenia, și ziua speranței pentru Transilvania. Peste ani, „Telegraful” va dovedi că a păstrat speranța vie și neîntrepută, că într-o zi va veni și pentru Transilvania un 24 ianuarie. În „Foița” din nr. 74/1885, Z.B., un bătrîn de 85 de ani, precum singur se prezintă, (Zaharia Boiu, desigur n.n.), publică: „Un vis de mare însemnatate a unui preot român ortodox născut în anul 1800 și îmbătrînit cu dorințele și activitatea de fericirea națiunii sale române.” A visat că o ființă supranaturală, zburînd ca un fulger peste tot pămîntul locuit de români, i-a chemat pe toți la o conferință în Regatul României. Se făcea că un arbore mare își înfădea coroana peste toți românii și frunzele lui erau tricolore. Ascuns în vis, îndrăznetul bătrîn își dezvăluia crezul esențial al vieții lui și adresa o chemare cutezătoare la unire. Cenzura nu putea nimic împotriva visurilor!

Pînă la realizarea visului politic „Telegraful” a lansat ideea creierii unei Daco-Români culturale, care să ne asigure existența culturii, limbii și datinelor noastre străbune române pretutindenea în toate părțile locuite de Români”.

(Continuare în pag. a 3-a)

„Telegrafului Român”

(Continuare din pag. a 2-a)

avertizând pe cei care îi acuzau pe transilvăneni, că urmăresc chiar o Daco-Românie politică, liberă, că chiar ei, acuzatorii, vor impune românilor ideea, repetând-o mereu: „Să nu ne ducă în ispită, ca prin deasa repețire, într-adevăr la început să visăm, apoi să ne credem visul și crezându-ne visul să cercăm la timp potrivit a ni-l realiza” (111/1897).

Nu erau simple jocuri de cuvinte. Era tot ceea ce se putea spune prin cuvinte și printre rînduri, ca să se difuzeze semi-cifrat mesajul speranței care trebuia să rămână viu și neadormit în toate cugetele românești. Erau visuri cu ochii, cu mințile, cu inimile și cu voinele deschise, și acesta al „Telegrafului” și celălalt, al octogenarului Zaharia Boiu.

Încă din 1885 Telegraful ceruse înființarea unei „Societăți pentru istoria Patriei” (nr. 59/1885) și îndemna pe tot românul să păstreze cu sfințenie toate documentele din trecut. Tot atunci s-a cerut — a căta oră! — și o mai mare atenție față de „tezaurul cel mai nepretuibil”: Poezia noastră populară. Constatându-se o diminuare a activităților literare, se ceruse — deși exista Asociațiunea — și înființarea unei „Societăți de beletristică la românii ciscarpateni” (Foia nr. 18/1885), căci „quod non proficit, deficit”. Apoi „Telegraful” și-a concentrat atenția asupra „bibliotecilor populare ca instituții de cultură” (nr. 21/1890). Nicolae Cristea vorbise încă de prin 1873 despre necesitatea pregătirii poporului prin cultură (nr. 38/1873), prin învățarea de meserii, prin orientarea spre școli, pentru că numai așa vor scăpa românii și de sărăcie și de umilințe.

Noul avânt românesc spre cultură devenise la un moment dat îngrijorător pentru stăpînire. Iată ce scria, în 1885, un anume Gustav Beksis: „Întreg Ardealul e cuprins de boală... din an în an scad maghiarii și se înmulțesc valahii... În Ardeal se formează inteligență națională română” (reprodus în „Telegraful”, nr. 20/1885, p. 79).

Tot ce se făcea aici, se făcea în perspectivă pan-românească, cultivându-se o limbă care să fie valabilă peste tot, care să fie factor de unitate națională. Acest lucru se putea face. Și se făcea. Iată un exemplu: în 1885 a apărut o Carte de Călire de Ion Popea, la Brașov; Foia „Telegrafului” o apreciază, arătând că bucățile selecționate și introduse în ea, „pot fi cetite și de elevii școlilor din Brașov, și de cei din București, și de cei din Bucovina” (nr. 51/1885, p. 201). Cine avea ochi de văzut și urechi de auzit, vedea și auzea. Și înțelegea!

Și încă ceva: am văzut mai sus că numitul Beksis vorbea de „Ardeal”. „Telegraful Român”, în toată existența lui de 130 de ani, a preferat întotdeauna TRANSILVANIA!

Ne-ar trebui prea mult spațiu pentru a pomeni măcar cele mai importante din marile campanii susținute de-a lungul celor 130 de ani de „Telegraful Român”. Campania împotriva maghiarizării numelor românești, (vezi d.p. nr. 121, 122/1897), Campania pentru școlile românești, pentru limbă, pentru dreptul de a fi națiune egală cu celelalte națiuni, campania „Memorandum”-ului, campania pentru ieșirea de sub tutela Carlovitului sîrbesc, campania pentru restaurarea Mitropoliei ortodoxe ș.a. Și cite pagini memorabile n-am mai putea cita din numerele dedicate războiului de la 1877 și marii uniri de la 1918. Nu-i ușor să cuprinzi într-o evocare ca aceasta, 130 de ani de frământări, de istorie cum a fost aceea la care a fost martor zilnic „Telegraful Român”!

Campania pentru restaurarea Mitropoliei, desființată la 1700 de către Habsburgi, în complicitate cu catolicismul în plină acțiune prozelitică, a fost dintru început gîndul lui Șaguna, la care și-a aliat pe toți românii. Era singura formă sub care românii puteau căpăta oarecare autonomie. Ar fi fost ea de aparent religioasă, dar roadele ei ar fi fost mai ales politice, și aceasta era marea luptă. Românii le trebuia un for al

lor, autonom. Prin 1862 campania era în toi. Andrei Moconi face declarații și scria în „Telegraful” împotriva dependenței de Patriarhul de Carlovit. „Așa nu mai merge”, scria A. Mocioni.

În 1863 „Telegraful” insista într-un articol de fond „Metropolia Română”: „Restaurarea scaunului metropolitan e o trebuință atît de ponderoasă pentru români, încît cutezăm a crede că de aceasta depinde înaintarea poporului în cultură.” Rămînera sub „despotismul coreligionarilor sîrbi e în contradicție cu orice idee de dreptate și umanitate”. „Telegraful” revendică un cap pentru toți românii din Austria, nu numai din Transilvania (nr. 18/1863). Au început Congresele, memoriile către împărat, insistențele și aruncarea în luptă a întregii capacități de convingere și de negociere a lui Șaguna, pînă cînd, în 1864, telegraful sosit din Viena, anunță: „Bucurie generală între Români”: „Împăratul a aplacdat” (de la placet n.n.) „Mitropolia greco-orientală” (nr. 100/1864). „In fine — scrie „Telegraful” — cauza cea dreaptă și sîntă a Românilor de religie greco-orientală, mult dorita noastră Mitropolie a ajuns rezolvirea dorită. In fine, oitarea seculară a fost ascultată și împlinită. In fine, lacrimile lor de înfrîngere s-au prelăcut în lacrimi de bucurie.” Acestea se scriu „sub gigantică impresiune a momentului”. Șaguna fiind eroul către care se îndreptau toate multumirile (nr. 101/1864). El a fost numit pe loc de către Împărat, Arhiepiscop și Mitropolit. Decretul, datat Viena 24 dec. 1864, a fost publicat în „Telegraful” nr. 102/31 dec. 1864, în care Șaguna dădea și instrucțiuni noi de pomenire în biserici.

Mitropolia a fost o victorie a națiunii, o ridicare din genunchii a Românilor. A fost ziua bucuriei, a reintrării în casa din care fuseseră scoși cu brutalitate, umiliți, cu un secol și jumătate înainte.

La un moment dat „Telegraful” a început o campanie și împotriva celor ce încurajau dezbinarea românilor prin încurajarea în continuare a luptelor confesionale (nr. 69, 70, 90, 101/1897): „Zilele de tristă aducere aminte se repețesc și ele se repețesc tocmai acum cînd am avea trebuință să lucrăm toți românii umăr la umăr spre a ne putea valida. Este un blestem asupra noastră a românilor că tocmai la noi se pune în practică maxima: Divide et impera. S-a aruncat în simlul poporului român blăstămata scisiune confesională acumă sînt 200 de ani și de atunci toți dușmanii noștri recurg la această armă, de cite ori e vorba de a ne slei puterile cu lupte interne” (nr. 104/1897).

Mulț mai tîrziu, în secolul nostru și în special prin trecerea la redacție a prof. Pr. D. Stăniloae, „Telegraful” și-a adăugat pe nesimțite la conținutul politic, cultural și național și pe acela teologic, misionar și de istorie bisericească. A fost un răspuns la necesități de epocă așa cum tot necesitățile de epocă îi indicaseră și profilul inițial și acestea au fost ilustrate de condeie mari, în afară de al prof. D. Stăniloae, de multe alte nume ca Nicolae Bălan, N. Colan, N. Mladin, Gr. Marcu, Corneiu Sirbu, Isidor Todoran, I. Zăgrean, Emilian Vasilescu, Sofron Vlad, N. Neaga, T. Bodogae, D. Călugăr, N. Terchilă, L. Stan și mulți alții, în general profesori la Institutul nostru teologic.

„Telegraful Român” a fost, în vremea în care exact de acest lucru era nevoie, conștiința Transilvaniei: instrumentul asigurării continuității românești prin păstrarea și cultivarea limbii române, a datinelor și obiceiurilor, și vocea națiunii în lupta pentru supraviețuire și afirmare a dreptului la existență pe pămîntul acesta, al nostru din moși strămoși.

România și conștiința românească întregă și nedespărțită, nici de munți, nici de granițe arbitrare și vremelnice, au fost permanent prezente în suflarea, în respirația, în literele și în cuvintele „Telegrafului Român” care a răspîndit o sută treizeci de ani, neîntrerupt, pînă azi, gînd și simțire românească peste Transilvania.

Î.P.S. Adrian Hrițcu Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 16 noiembrie 1982, a procedat, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, la alegerea titularului Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală.

În unanimitate, membrii Sfîntului Sinod au ales, prin vot secret, în această înaltă funcție pe P.S. Episcop-vicar Adrian Botoșaneanul.

S-a îndeplinit astfel o rînduială canonică necesară bunului mers al acestei eparhii de peste granițele țării și s-au confirmat meritele reale de care noul arhipăstor a făcut dovadă cu prisosință în calitatea pe care a avut-o anterior.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Adrian Hrițcu a văzut lumina zilei în 22 februarie 1926, în com. Stubieni din jud. Botoșani, într-o familie de țărani vestită prin omenia ei și respectul pentru datinile creștinești și strămoșești.

Simțind chemare spre slujirea preotească, își îndreaptă pașii către Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamt, ale cărui cursuri le frecventează între 1948—1953. După absolvire devine student al Institutului teologic universitar din București, studiind în perioada 1953—1957. Titlul de licențiat în teologie l-a obținut în iunie 1957, prezentînd teza: „Făgăduințele călugărești — mijloc de desăvîșire morală.”

În 1950, încă pe cînd era elev la seminar, se călugărește la Mănăstirea Neamt. Tot în acest an este hirotonit ierodiacon, iar în 1958 ieromonah.

Proaspăt licențiat în teologie este numit egumen la Mănăstirea Slatina—Suceava, unde va funcționa doar cîteva luni: (1 XI 1957—1 I 1958), trecînd apoi ca stareț la Mănăstirea Durău—Neamt. După un an revine la Slatina—Suceava ca stareț iar de aici este transferat ca exarh al Mănăstirilor din cuprînsul Arhiepiscopiei Iașului și slujitor la catedrala mitropolitană din Iași, în 15 IX 1959.

Apreciînd zelul cu care s-a devotat permanent îndeplinirii îndatoririlor sale, Î.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, a

propus în 1965 Sfîntului Sinod aprobarea acordării pentru exarhul de atunci a rangului de arhimandrit.

Din aceleași considerații, Î.P.S. Sa l-a recomandat spre a fi luat în considerare în vederea trimiterii la studii de specializare în străinătate. Astfel, în cursul anului 1973 beneficiază de o bursă la facultatea de Teologie catolică din Frybourg — Elveția, auzind și cursurile de vară ale Institutului teologic ecumenic din Bossey.

Urgențe ale activității administrativ-bisericești l-au rechemat în țară. În 18 decembrie 1973, Sf. Sinod, la recomandarea Î.P.S. Sale Iustin, Mitropolitul Moldovei, a aprobat alegerea sa în funcția de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor. Devenea astfel succesorul, în acest post, al vrednicului de pomenire episcop Irineu Suceveanul. Solemnitatea hirotonirii sale ca arhiereu a avut loc în 27 ianuarie 1974.

În noua misiune a desfășurat o intensă activitate administrativă și pastoral-misionară sub directa îndrumare a Î.P.S. Mitropolit Iustin.

A publicat, în revistele noastre bisericești articole, studii, recenzii

și predici. Subliniem cu satisfacție că numele Î.P.S. Sale a fost prezent adesea în paginile „Telegrafului Român”. P.S. Sa a făcut cunoscute cititorilor foii noastre religioase celebrele monumente bisericești care sînt mănăstirile Moldovei.

Inițiat în problemele ecumenismului contemporan, Î.P.S. Sa Arhiepiscopul Adrian a făcut parte din mai multe delegații ale Bisericii noastre care au participat la diferite întruniri, congrese și conferințe peste hotare (Elveția, India, R.F. Germania, Turcia, Egipt).

Vacatîndu-se scaunul de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Apuseană, prin trecerea P.S. Sale Lucian Făgărășanul, în funcția de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Sf. Sinod, în ședința sa din 16 iulie 1980, a aprobat, la recomandarea P.F. Patriarh Iustin, alegerea P.S. Episcop Adrian Hrițcu-Botoșaneanul ca episcop-vicar al amintitei Arhiepiscopii cu sediul în capitala Franței.

A urmat astfel o nouă și însemnată etapă în activitatea P.S. Sale, caracterizată printr-o interesantă experiență acumulată în simlul comunităților ortodoxe românești, presărate peste tot, în centrul și vestul continentului european, ca și în numeroasele contacte ecumenice pe care le-a avut.

Purtat de grija fiilor săi duhovnicești, P.S. Sa săvîrșește o lucrare apostolească pe măsura vredniciei personale. Casa ca și inima îi sînt permanent deschise pentru toți cei care vin să-i ceară povăț și sprijin.

Bunătatea și modestia care îl caracterizează, îl face să fie simțit de către preoți și credincioși, pe care îi păstorește, ca un adevărat părinte.

Împărtășind bucuria acelor pentru binemeritata cinstire adusă arhipăstorului lor, adresăm și noi, cu profund respect și sinceră dragoste, Î.P.S. Sale Arhiepiscopului Adrian, alese urări de sănătate, îndelungată și rodnică arhipăstorie.

Întru mulți și fericiți ani!
D. A.

P. S. Dr. Vasile Coman la împlinirea vîrstei de 70 de ani

liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie (absolvent în anul 1930). A ajuns la răspîntia cu care se înfîlnește orice tînar după terminarea liceului, fiul de țărani din părțile Sebesului, la dorința mamei, dar simțînd și o chemare lăuntrică, se înscrie la Academia Teologică Andreiană din Sibiu. În cei patru ani de studii, pe care-i folosește aici, atît pentru agonisirea științei cit și pentru înfîlțirea virtuților înalte, studentul teolog Coman Vasile, cucereste deopotrivă prețuirea profesorilor și stima colegilor. Sirguincios la studii, termină teologia ca șef de promoție în anul 1934.

Văzînd preocupările sale deosebite pentru carte și aleasa comportare de care a dat dovadă, marele mitropolit Nicolae Bălan îl ajută să se înscrie și să urmeze între 1934—1935 cursurile Facultății de Științe Naturale din Cluj. În anul 1936, la 28 februarie, este hirotonit ca preot pentru parohia Șirnea, protopopiatul Brașov. În acest an își pregătește și teza de licență în teologie, pe care o susține în cadrul vestitei facultăți de teologie de la Cernăuți, cu subiectul: „Doctrina despre purgatoriu și combaterea ei”. În anul următor, intră în învățămînt ca profesor la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. Urmează în același timp cursurile Seminarului pedagogic de pe lângă Universitatea din Cluj și își susține și examenul de capacitate pentru profesor, la Iași. Ca profesor a funcționat pînă în anul 1942 cînd a fost ales ca preot la parohia Brașov-Cetate. În anul 1944 se înscrie la doctorat iar în 1947 își susține examenul cu lucrarea: „Rugăciunile pentru căpetenii și autoritățile statului în

cultură creștină”, lucrare notată cu „Magna cum laude”. La 1 ianuarie 1957 este numit de Înalta Prea Sfințitul Mitropolit al Ardealului Dr. Iustin Moisescu ca protopop al protopopiatului Brașov, funcție în care a lucrat pînă în 13 decembrie 1970, cînd a fost ales ca episcop al eparhiei Oradiei.

În tot acest timp, nu a rupt legătura cu cartea, colaborînd cu studii, predici, recenzii și articole la: Revista Teologică, „Telegraful Român”, Mitropolia Ardealului, Mitropolia Moldovei și Sucevei, Mitropolia Banatului, Mitropolia Olteniei și altele.

Indemnul de a scrie, l-a primit de la vrednicii de pomenire mitropoliții Bălan și Colan. Venind ca episcop la Oradea, a dat preoțimii lucrări și studii de o deosebită valoare, dovedindu-se un vrednic urmaș al înaintașilor Prea Sfinției Sale pe scaunul vlădicesc din Oradea.

Astfel a scos două volume de predici („Cuvîntări liturgice” și „Slujind lui Dumnezeu slujim oamenilor”), predici care în mai puțin de 2 luni de la apariție au fost epuizate. Apoi a editat lucrările „Biserici de lemn monumente istorice din Eparhia Oradiei” o lucrare vastă, bogată, bine documentată și care s-a bucurat de aprecieri unanime, apoi lucrarea „Trepte vechi și noi în istoria Eparhiei Oradiei — Mărturie și evocări —”, iar recent o carte despre Roman Ciorogariu, primul episcop al reînființatei episcopii a Oradiei, vajnic luptător pentru drepturile românilor din Ardeal, participant activ la toate acțiunile de pregătire a marelui act de la 1 Decembrie 1918, lucrare valoroasă datorită cercetărilor făcute de cei doi colaboratori profesor Dr. Popeangă Vasile de la Brașov și Prof. Ioan Negroiu, Consilier Eparhial.

(Continuare în pag. a 6-a)

Telegraful român în slujba idealurilor de unitate națională românească

S-au scurs 130 de ani de apariție neîntreruptă a prestigioasei tribune de luptă pornită la drum din inițiativa și cu îndrumarea marelui ierarh cărturar Andreiu Șaguna. Deși apărea în condițiile vitrege ale asuprii naționale și sociale a românilor transilvăneni, create mai ales după crearea statului dualist Austro-Ungaria, în 1867, Telegraful Român a fost, în decursul îndelungatei sale existențe, o adevărată tribună patriotică, un organ de luptă culturală, socială și națională, un militant permanent pentru realizarea unității de stat a românilor de pretutindeni. Citeva exemple, dintr-un șir foarte lung, ne vor convinge de acest lucru.

Încă din primii ani de apariție, în paginile sale erau prezentate pe larg evenimente politice și culturale care aveau loc în „țară”, adică în România de atunci. În 1859, de pildă, s-au publicat știri privitoare la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn în Moldova, apoi în Țara Românească, reproducute mai cu seamă după periodicele de acolo (Steaua Dunării, Naționalul, Monitorul ș. a.). În anii următori au apărut zeci de articole care se ocupau cu faptele mari ale „domnului Unirii”: desăvârșirea unirii, prin crearea unui singur guvern, secularizarea averilor mănăstirești, împroprietărirea țăranilor, reforma învățământului, lupta pentru canonicitate și altele. Cîteva ani mai târziu, în timpul Războiului de independență, — când ziarul era redactat de asesorul Nicolae Cristea, viitorul memorandist — știrile privitoare la evenimentele din țara-mamă ocupau pagini întregi din fiecare număr al ziarului. Erau reproducute, de pildă, dezbaterile parlamentare, lupta de proclamare a Independenței, la 9 mai 1877, apoi sute de știri, luate din periodice românești și străine, privitoare la războiul ruso-româno-turc, știri despre luptele eroice de la Grivița, Plevna, Rahova și Smârdan.

Nu întâmplător s-au publicat atunci și cunoscutele poezii ale „bardului de la Mîrcești”, închinete eroismului ostașilor români. Dar expresia cea mai strălucită a conștiinței de unitate națională de atunci o constituie publicarea unor dări de seamă cu privire la cele peste 300 de colecte în bani, articole de îmbrăcăminte și pansamente, organizate în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș — de preoți, învățători, notari și țărani români — pentru sprijinirea armatei române, a răniților, orfanilor și văduvelor de război. În 1894, când a avut loc procesul memorandiștilor la Cluj (în care au fost condamnați și Nicolae Cristea, fost redactor al Telegrafului, și profesorii de la Institutul teologic-pedagogic Dimitrie Comșa și Daniil Popovici-Barcianu) s-au publicat știri privitoare la proces, cu comentarii asupra sentințelor nedrepte care s-au pronunțat, s-au reproduș articole din presa străină, mai ales franceză, privind cauza românilor transilvăneni. Dezbaterile parlamentare — din Camera deputaților și Senat, — știrile politice din vechea Românie, au continuat să apară neîntrerupt pînă în 1918.

Merită să fie menționat și faptul că lupta ziarului sibian pentru întărirea conștiinței de unitate națională și apoi pentru realizarea acestei unități, s-a purtat și prin sute de articole cu caracte-

o contribuție de seamă la unificarea ortografiei române. În paginile sale au fost publicate pe larg dezbaterile Academiei Române, ca și reportaje despre adunările generale ale Astei și altor asociații culturale românești. Apoi sute de schițe, poezii sau alte lucrări ale scriitorilor clasici din toate ținuturile locuite de românii de dincolo de Carpați.

Date fiind aceste antecedente, era firesc ca foaia noastră să susțină cu aceeași însuflețire lupta românilor transilvăneni din toamna anului 1918 pentru unirea Transilvaniei cu țara-mamă. Începînd cu luna octombrie 1918, apar știri despre prăbușirea monarhiei austro-ungare, despre constituirea Consiliului Național Român cu sediul la Arad, și a legiunilor militare române. În luna noiembrie au apărut știri detaliate asupra adunării naționale a românilor transilvăneni, care a fost convocată pentru ziua de 1 decembrie, la Alba Iulia. În câteva numere s-au publicat ample reportaje despre această istorică adunare cu reproduceri din cuvîntările rostite, sub titlul semnificativ: „Ziua unirii obștei românești”. În numerele următoare s-au publicat știri despre activitatea Consiliului Dirigent, primirea celor patru delegații ai românilor transilvăneni care au prezentat actul unirii la București și altele.

Prin toate acestea, Telegraful Român și-a adus contribuția lui

„Telegraful Român” în slujba unității de credință a românilor transilvăneni

„Telegraful Român” e în sărbătoare, o sărbătoare muncită și de aceea meritată, o sărbătoare fără oprire ca focul continuu, neîntrerupt, al marilor furnale din uzinele productive ale platformelor industriale contemporane. El își revendică dreptul la o atît de lăudabilă comparație deoarece a avut — și are, în continuare — o apariție nezmîntită de nici un zdruncin redacțional, cu toată elasticitatea periodicității sale acomodată la stări și împrejurări istorice indeobște cunoscute nu numai de specialiști, ci și de marele public.

Și mai are „Telegraful Român” o însușire de rară noblețe profesională: consecvența atitudinii sale de fond față de problemele vieții bisericești și naționale a românilor din Transilvania (mai ales, pînă la Unirea cea mare și veșnică, realizată în 1918, iar după aceea, mai ales de atunci încoa, a românilor de pretutindeni).

„Telegraful Român” a fost creat spre a servi ca organ oficial — adică: drept îndreptător — al Bisericii românilor ortodocși din Transilvania, în plenitudinea ei. Găsești în paginile lui „de toate și pentru toți”, de la cele mai pretențioase preocupări bisericești interconfesionale și pînă la nelipsite comunicări de familie (de bucurie sau întristare). Nu lipseau — cînd spațiul îngăduia — nici preocupări literare, filozofice, chiar și economice, din abundență.

Ca organ oficial național bise-

hivă documentară care adună, clasifică și valorifică măturii de mina iniția ale afirmării noastre trainice ca creștini ortodocși români aici, unde aducem la îndeplinire un destin mareț, fără pereche... Sau nu este numai atît! „Telegraful Român” este cîmp de luptă epică, de durată, pentru împliniri istorice care sînt ale noastre, în exclusivitate și pentru totdeauna. Nu se poate scrie istorie completă și onestă a neamului românesc ignorînd acumulările istoriografice ale acestei modeste și viguroase tribune de presă ortodoxă română.

Departele de aocoli detaliul informațional și interpretările lui posibile, „Telegraful Român” cultiva cu deosebire, îngroșîndu-l, repertoriul problemelor de culme care interesau unitatea, perpetuarea și consolidarea iinței noastre naționale. Slova lui învăpăiată aducea la expresie simțăminte patriotice care slujeau — mai ales prin redactorii atît de cald evocați la un secol de apariție neîntreruptă (1853—1953) — interesele majore ale națiunii române din Transilvania. În fruntea celor ce viseau eroid în spre țărături care făgăduiau clarificări vitale, esențiale pentru poporul român, se afla însuși ctitorul acestui organ de presă ortodoxă română, mitropolitul Andreiu Șaguna (1808 pînă la 1873), căruia nu numai Gh. Tulbure îi admitea „personalitate de publicist” și capacități de „dinamism misionar” (Mitropolitul Șaguna, Sibiu, 1938, p. 7, 11 și 68) excepționale.

Un organ de presă viabil trebuie să fie expresia averilor, orientărilor și atitudinilor unei colectivități organizate. Glas al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, „Telegraful Român” este expresia fidelă a ceea ce se poate numi „presă militantă”. El a luptat, cu vigoare neslăbită, decenii de-a rîndul, pentru împlinirea idealurilor fundamentale, majore, ale românilor ardeleni și apoi — după unirea cea mare și veșnică din 1918 — pentru consolidarea unității noastre naționale.

Știut este — și nu putem da uitării acest lucru — că „foaie” după „foaie” 1853 (anul de apariție al „Telegrafului Român”) această „foaie” ortodoxă română (cum i se zicea cu modestie, în limbaj de epocă) a fost nelipsită din clocotul concepțional al ideilor și acțiunilor vehiculate cu înțeleptă dirigenție, cu cumpăt exemplar și nu cu puțină tărie de caracter de către fruntașii românilor ardeleni, ferm sprijiniți de păturile sociale „de tot neamul”. Se mai știe, de asemenea, că în anul 1918 a dispărut doar unul din factorii principali deznaționalizării care au frînat vreme de secole împlinirea destinului nostru firesc: „statul de state” habsburgic. Rămînea în suspensie gîndul mare al refacerii unității noastre bisericești, care nu încetau să dăinuască — tenace pînă la martiriu — așteptîndu-și împlinirea.

Cînd condițiile favorabile lecurii ultimei rîni — cea mai apăsătoare dintre toate — au fost create, „bătălia conștiințelor” s-a dezlîntat năvalnică: în toamna anului 1948, cei ce erau „uniți numai cu numele, dar ortodocși în credință” s-au întors „acasă”, pentru totdeauna.

Momentele de culme ale istoriei noastre de după apariția „Telegrafului Român” și-au găsit permanent ecou în paginile lui miezoase; uneori, timid, din motive care se cunosc; alteori — adevărate — în duduie de avalanșă care mătură tot ce întîlnește în cale.

Rămîni memorabile bătăliile fără pereche din anii 1923, 1928 și 1929 pe care le-a purtat cu forță de nebiruit și cu enorma lui inteligență mitropolitul Nicolae Bălan († 1955), pentru situația legiuită a cultelor conlocuitoare și, în continuare, pentru săvîrșirea și consolidarea unificării noastre bisericești.

Cinstind împlinitele-i aspirații naționale și bisericești, nu dăm uitării speranțele pe care le-a generat copios.

Pr. prof. Dr. Grigorie Marcu

130 • TELEGRAFUL ROMÂN • 130

ter literar care au apărut pînă în 1918. Reținem, între altele, că Telegraful Român s-a numărat printre primele ziare care au adoptat ortografia „Junimii” de la Iași, care va deveni ortografia Academiei Române, aducînd prin aceasta,

prețioasă la realizarea marelui act de la Alba Iulia de acum 65 de ani, act care întruchipează visul de aur al românilor de totdeauna și de pretutindeni — de a trăi într-o singură țară.

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

La aniversarea „Telegrafului Român”

(Continuare din pag. 1)

din adîncul inimii atît în consiliul de coroană de la București, cît și, împreună cu gazeta sa, în toți anii care au urmat, pînă la eliberarea de la 23 August 1944.

Organul Mitropoliei din Sibiu a fost în mod permanent un organ mobilizator al conștiinței naționale a românilor ardeleni, un sprijinitor al luptelor naționale.

Principalii săi redactori, în frunte cu întemeietorul ziarului, marele arhieru Andreiu Șaguna, au fost luptători de înaltă conștiință românească și de strălucit prestigiu. Numele lor vor fi citate întotdeauna cu recunoștință în cartea vrednicilor românești din Transilvania. Amintim cîteva dintre acestea, care au însuflețit paginile „Telegrafului Român” de la întemeiere și pînă la unirea din 1918: Aaron Florian, primul scriitor al unei monografii asupra lui Mihai Viteazul, considerat Achile al Românilor, doctorul Paul Vasici — savant cu larg orizont social și medical —, Visarion Roman, întemeietorul primelor așezăminte bancare românești din Transilvania, Nicolae Cristea, unul din cei mai talentați ziaristi al timpului, memorandist însuflețit, Silvestru Moldovan, geograf și etnograf de seamă, autorul volumelor intitulate Țara noastră (Transilvania), Elie Cristea, viitorul patriarh al României, T. V. Păcățeanu, unul din cei mai apreciați istoriografi ai Ardealului, al cărui nume este legat de marea lucrare numită Cartea de aur, sau luptele național-politice ale românilor de sub coroană ungară, operă premiată de Academia Română.

Alături de acești redactori, „Telegraful Român” a avut și o selectă serie de colaboratori, care au făcut parte din pleiada celor mai apreciați cărturari ardeleni. Menționăm printre aceștia pe Andrei Mureșan, poetul destep-tării naționale, care a publicat în „Telegraful Român” o valoroasă

suită de studii estetice, pe prozatorul Ion Slavici, mai tîrziu pe istoricii și pedagogii Ion Pușcariu, Ion Lupăș, Onisifor Ghibu, Silviu Dragomir, pe criticii și istoricii literari Ilarie Chendi, Gh. Bogdan Duică ș. a. În paginile „Telegrafului Român” și-a găsit totodată un larg spațiu și literatura populară.

„Telegraful Român” s-a bucurat de-a lungul timpului de un impunător prestigiu. În 1876, Mihail Eminescu scrie într-un articol că ziarul de la Sibiu era „foaia cea mai modernă de peste Carpați”.

La data cînd M. Eminescu făcea astfel de aprecieri, la noi apăreau următoarele ziare și reviste: Gazeta Transilvaniei, Familia, Albina, Concordia, Federațiunea ș. a.

Ceea ce atrăgea îndeosebi atenția lui Eminescu către „Telegraful Român” era în primul rînd limba sa, o limbă superioară tuturor publicațiilor ardelenene, fiindcă în timp ce aproape toate acestea se orientau după etimologismul lui Timotei Cipariu, „Telegraful Român” se mișca în orbita „Junimei”, scriind după directivele lui Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu.

Ortografia „Telegrafului Român”, care în același an edita și suplimentul literar Foisora Telegrafului, anticipa ortografia „Tribunei” din 1884 și totodată biruința generală a fonetismului — biruința unității naționale. Această unitate, „Telegraful Român” a susținut-o și prin numeroase reproduceri din scrierilor români de peste Carpați, reprezentanți ai geniului românesc: Anton Pan, V. Alecsandri, M. Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Barbu Delavrancea, Al. Vlahuță, Duiliu Zamfirescu, George Coșbuc, ardelean stabilit la București.

Despre întemeietorul „Telegrafului Român”, genialul poet scria „Destoinic diplomat, Șaguna a fost un om politic din creștet pînă în

tălpi, cum n-a fost vreunul din conducătorii noștri bisericești”.

Aceeași admirație pentru marele mitropolit a avut-o și prietenul lui Eminescu, prozatorul Ioan Slavici, care a fost vreme îndelungată unul din stîlpii politici și culturali ai „Telegrafului Român”. Din pana lui Slavici avea să țîșnească peste cîteva ani, prin paginile „Tribunei”, captivanta și concludenta formulă a unității naționale românești: Soarețe pentru toți românii de la București răsare.

De altfel, o bună parte din conducătorii Tribunei, în frunte cu Ion Slavici, Ioan Bechnitz, secretarul ei de redacție, Eugen Brote, animatorul ziarului, au colaborat mai întîi la „Telegraful Român”, aducînd la noua publicație spiritul moștenit de la acesta.

Ani și ani „Telegraful Român” a urmărit cu asiduitate și discernămint viața literară și culturală ardelenă, relațiile cu scriitorii de peste Carpați, activitatea Academiei Române, a Asociațiunii pentru literatura română și cultura română și cultura poporului român, activitatea Societății pentru fond de teatru român, mișcarea economică și a societăților de meseriași, cu un cuvînt întreaga activitate obștească ardelenă.

Aniversarea a 130 de ani de la înființarea „Telegrafului Român” este în mod incontestabil o sărbătoare a scrisului românesc, a solidității permanente a Bisericii noastre cu toate acțiunile și evenimentele patriotice — cu neamul.

O sărbătoare a presei românești din Transilvania

„Telegraful Român” a împlinit, la 3 ianuarie crt. 130 de ani de apariție neîntreruptă. Din vremea străbunilor noștri, așadar, el a fluturat un steag și a trasat un drum. Un steag sub care ne-am adăpostit și un drum care ne-a ușurat, într-o măsură apreciabilă, țința spre care ne erau îndreptate privirile. Apărut la distanța de aproape un sfert de veac după „Curierul românesc”, al lui I. Heliade-Rădulescu, și după „Albina românească”, a lui Gheorghe Asachi, la un deceniu și jumătate după „Gazeta Transilvaniei” și după „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, el a urmărit, în coloanele sale, încă de la început, idealurile pentru care au militat ziarele și revistele din Muntenia și din Moldova. A împumutat idei de acolo, după cum, nu rareori, a transmis sugestii și subiecte din propriile preocupări. Deși n-a avut, niciodată, un profil literar, literatura s-a bucurat de multă ospitalitate, în paginile lui. A fost un organ al dezvoltării conștiinței multmilor și, mai ales, un factor dintre cei mai importanți pe drumul unificării culturale, acțiune care trebuia să premergea unității politice. Din acest punct de vedere, rolul lui se adaugă la al celorlalte publicații ardelenesti, din epocă, și toate împreună vor realiza, aici, ceea ce au îndeplinit dincolo de munți publicațiile lui Heliade, ale lui Asachi, Kogălniceanu, D. Bolintineanu etc.

„Telegraful Român” a militat pentru același program cultural-politic pe care îl vom vedea, într-o dezvoltare mai amplă, în activitatea „Astreii” și care, mai târziu, va fi continuat de „Tribuna” lui I. Slavici, care a apărut la Sibiu. Peste tot, ideea de bază a fost aceea a unității românilor și prin ea gazeta noastră se apropia și de „Dacia literară”, de la Iași (1840). Nu putem trece peste faptul că ortografia gazetei de la Sibiu n-a fost influențată de latinizări și, deci, rolul „Telegrafului...” a fost cu atât mai important pe linia unificării noastre culturale, după cum nu uităm aprecierea pozitivă pe care Eminescu însuși o făcea, la 1877, asupra gazetei (vezi „Convorbiri literare” XI, 1877—1878, p. 199).

Literatura apărută în paginile „Telegrafului Român” este nu numai bogată ci și foarte importantă. Ea constituie una din căile principale ale cimentării ideii de unitate, fiindcă alături de poezii, povestiri, schițe etc. datorate scriitorilor ardeleni, întâlnim foarte des numele scriitorilor reprezentativi din celelalte provincii istorice, de la Titu Maiorescu și Bogdan Petriceicu Hașdeu, de la Alecsandri și Eminescu ori de la C. Negruzzi și I. Creangă până la Alexandru Macedonschi, care, aici și-a făcut debutul în poezie, până la G. Tutoveanu.

Cei mai mulți dintre scriitorii din țara veche nu pot fi considerați colaboratori direcți ai „Telegrafului...”. Vreau să spun că ei nu întrețineau legături directe cu redacția gazetei. Lucrările lor se reproduceau, de cele mai multe ori, din paginile altor publicații. Alegerea făcută ne indică, însă, preferințele redacției pentru un anumit scriitor și pentru anumite creații ale lui. O subliniere a citorva dintre titlurile cu care este prezent Alecsandri, în coloanele gazetei, sînt concludente din acest punct de vedere: *Adio Moldovei; Altarul mănăstirii Putna; Cîntecul gîntei latine; Dorul românei; Hora Griviței; Legenda de la slînjirea bisericii Curtea de Argeș; Marșul ostașilor români; Dumbrava Roșie; Odă ostașilor români; Odă statuilor lui Mihai Viteazul; Odă la statuia lui Ștefan cel Mare; Peșea Curcanelor; Sergentul*. Comentariile mi se par de prisos. Interesante sînt, de asemenea, știrile de natură literară sau culturală. Să ne oprim doar la cîteva: *Triumful poetului Alecsandri; Sărbătorirea latină de la Montpellier; Ovațiuni în Franța pentru Vasile Alecsan-*

„Telegraful Român” — mesager al idealului de pace, înfrățire și colaborare

Între înaltele idealuri ale poporului român, pe care „Telegraful Român” le-a slujit cu devotație pe tot parcursul existenței sale, la loc de frunte se înscrie idealul păcii, înfrățirii și colaborării.

Nu este vorba de o preocupare de ultimă oră, dictată de uriașă mișcare pacifistă specifică epocii noastre, ci de o manifestare constantă, nelipsită din paginile acestor prestigioase publicații. Astfel, încă din primul an al apariției sale, foaia șaguniană se arată preocupată de soarta păcii, de necesitatea menținerii ei cu orice preț. Într-un articol publicat în numărul din 15 iulie 1853 găsim această foarte însemnată și foarte actuală consemnare: „Pacea este o necesitate vitală pentru toată lumea. Cu cît ea ține mai îndelungat, cu atît, cresc mai mult și urmările ei și cu atît mai anevoie va fi a o strica. *Securitatea cea mai bună pentru păstrarea păcii este însăși pacea*”.

Ne vine greu să credem că aceste rînduri au fost scrise în urmă cu 130 de ani. Noi le citim în paginile presei contemporane.

„Crescînda înflorire a agriculturii, industriei, comerțului și navigației — se scrie, în continuare în amintitul articol — sînt piedicile cele mai de frunte ale războiului. Cu toată fabrica ce se clădește din nou, i se naște războiului un dușman nou; cu toată găleata de bucate ce rodește pămîntul mai mult, iubirea de pace prinde rădăcini tot mai adînci.” Popoarele care știu cîtă distrugere și nenorocire aduce războiul „sînt pururea aplecate și iubitoare de pace”. Ele nu sînt dispuse ca bucuriile realizate „prin sudoarea

după pace. Războiul este culmea raului pe pămînt” — aflăm scris în nr. din 28 ian./10 febr. 1917 al „Telegrafului Român”. „Este pe cetea rușinii și a devaluării.”

Fiind un organ de presă al Bisericii transilvănene, „Telegraful Român” va combate războiul de pe poziție creștină, prezentîndu-l ca incompatibil cu învățătura și morală religioasă. În numărul din 24 sept. 1914 stă scris în această privință: „A crede că războiul este indisolubil legat de ființa omenească, înseamnă a scorbri pe om sub demnitatea pe care i-o dă creștinismul... Prin firea și destinația sa divină, omul nu este menit războiului ci păcii... În primele pagini ale Vechiului Testament se vorbește despre o vreme cînd — la începutul veacurilor — nu erau războaie pe pămînt, iar Noul Testament este în întregime un imn închinat păcii și buneivoinii între oameni. Împărăția lui Dumnezeu, pentru care se străduiește orice suflet creștin, este o împărăție a păcii, nu a războiului.”

În temeiul acestei ferme convingeri că pacea este destinul omului și al întregii creații, „Telegraful Român” o descrie în cuvinte pline de patos: „O singură poruncă este hotărîtoare — se spune în numărul din 24 sept./5 oct. 1918 — și aceea este pacea. Ea reinvie veselia în lume și zugrumă traiul îngust și nevoiaș; ea ridică altare de închinare, plămîdește idealuri și naște îndemnuri și puteri necunoscute pentru înfăptuirea lor. Nu este pămîntean care să nu o dorească! Dreaptă și cinstită, vină împărăția ei!”

Ziarul sibian întemeiat de Șa-

iar cheazășuirea drepturilor firești, a drepturilor pe care să se întemeieze viața de mîine cu orizonturi ridicate și largi hotare de dezvoltare. Pînă azi au luptat și au murit pentru biruința dreptului și a dreptății. Astăzi cer să se împărțesească de ele, să trăiască în numele lor și sub adăpostul lor.” Apoi se continuă: „Chinuită, înșingărată și decimată de război, omenirea se întoarce acum împotriva războiului însuși. Civilizația batjocorită și mutilată, întocmește acum dosarul acestui dușman neîmpăcat al omenirii, năzuind la execuția lui capitală... În locul luptei dintre națiuni vedem tendința unei solidarizări a națiunilor pentru asigurarea unei dezvoltări pașnice și ferice a fiecăruia. Astăzi omenirea vrea pace și ceea ce omul vrea cu stăruință se realizează.”

În legătură cu colaborarea și înfrățirea între națiuni, „Telegraful Român” scrie: „Națiunile mici împlinesc o funcțiune esențială în menținerea Europei organice, adică a Europei pur și simplu... Orice stat trebuie să țină seama, în exercitiul suveranității sale, de celelalte... Progresul în duh e o operă comună, ecumenică a neamurilor, ca și mîntuirea lor. Așa a voit Dumnezeu să fie spre evitarea egoismului și a mîndriei” („Telegraful Român”, nr. 2 din 9 ian. 1944).

Referiri mai extinse și mai frecvente la problema păcii vom întâlni, desigur, în paginile „Telegrafului Român” mai ales după 23 august și pînă în zilele noastre. Foaia religioasă a Arhiepiscopiei Sibiului și-a respectat astfel o tradiție care îi este specifică dintru începuturi. Este sugestiv, în această privință, îndemnul pe

MATEEVICI

Cu destinele lui Labiș se aseamănă zborul frînt al poetului Al. Mateevici, moldovean și el, mort la numai 28 de ani, înainte de a se fi împlinit. Binecunoscut printr-o capodoperă lirică, *Limba noastră*, Mateevici este departe de a fi autorul unei singure poezii, lucru remarcat și de G. Călinescu în Istoria sa: „Alexei Mateevici ar fi fost poet mare dacă trăia. Numai Eminescu a știut să scoată atîta mireasmă din ritmurile poporane”.

De pe urma acestui poet, căzut pe frontul de la Mărășești, în 1917, ca preot militar, au rămas 41 de poeme adunate la un loc de Petre V. Haneș și editate în anul 1934. Impresionează la Mateevici eminescianismul său de fond înțelegînd prin aceasta o adeviere organică la lirismul răsăritean căruia îi sînt proprii prin Eminescu, care le-a ridicat la o putere absolută, cum arăta Sergiu-Al. George, *patosul cosmic și cel cosmogonic, sacra melancolie și setea de absolut*. Chiar în *Limba noastră* apar „Sbuciumul din codrii veșnici” și „Ai luferilor sfeșnici ogîndindu-se în fluviu...”. Înainte de Ion Barbu, într-un limbaj simplu însă, Mateevici este poetul dogmelor și al revelațiilor răsăritene. De aici și melancolia sa moldovenească, curată, capabilă să prindă în cîntecul său sentimentul timpului și-al perisabilității, izbucnind adesea în imagini de poezie pură.

De fapt, poezia lui Mateevici este solidară cu întreaga lirică românească. Din alt colț de țară, Mateevici îl vestește pe Argezi cel din versurile duhovnicești și din lupta dusă între patimă și izbăvire. Chenarele votive ale lui Mateevici au adesea chiar o undă mateină în ele, oricît ar părea de ciudat: în evlavie cu care sînt venerați strămoșii și datina lor, cu deosebire că localizarea nu e una muntenească, nu există aici nici o imixtiune balcano-fanariotă iar în locul foisorului și al celei predomină zidurile monastice. *Noul Neamț* e un Argeș moldav iar diferențele de registru, nefemeinate, amintesc de deosebirile dintre arta valahă și cea de peste Milcov, de motivele folosite în cele două ținuturi. Fondul și canonul rămîn însă identice și versurile de mai jos, atmosfera pe

Dan Ciachir

(Continuare în pag. a 6-a)

130 • TELEGRAFUL ROMÂN • 130

feșei și astringerile spiritului lor” pe parcursul mai multor secole, să fie nimicite într-o clipită.

Martor al celor două conflagrații mondiale, „Telegraful Român” n-a fost doar cronicarul evenimentelor dramatice care s-au succedat, ci s-a transformat într-o veritabilă tribună de condamnare a războiului și de protest împotriva celor care se arătau surzi la strigătul milioanele de oameni

care îl adresa „Telegrafului Român” cititorilor săi în decembrie 1944, cînd vorbind despre o pace dreaptă și traică, spunea: „În pacea aceasta merită să nădăduim și pentru așezarea ei în lume se cade să ne rugăm și să acționăm fără preget... Să credem cu putere în venirea ei, ca nădejdele noastre să nu se rușineze îndelung.”

Pr. prof. D. Abrudan

Preocupări didactice și educative în ziarul „Telegraful Român”

Nădejdele legate dintru început de ziarul „Telegraful Român” au prins contur tot mai pronunțat cu trecerea timpului ca, prin decenii, să cunoască împliniri aidoma printr-o linie adoptată constant, perseverent de acest „organ informativ” în răstimpul celor 130 de ani de neîntreruptă apariție.

Între problemele pe care „Telegraful Român” le-a urmărit sînt și acelea privitoare la „educația maselor populare” și la „dezvoltarea învățămîntului”; le-a urmărit și le-a dezlegat printr-o străduință mereu vie, neîncetat întărită și cu o competență de netăgăduit.

Ziarul „Telegraful Român” avea să deschidă un drum nou, spre o nouă eră, în activitatea legată de educația maselor populare și în dezvoltarea învățămîntului românesc din Transilvania. Dar trebuia chemat la lucru și un om nou. Și „omul” s-a găsit în una din „personalitățile cele mai remarcante ale învățămîntului și culturii românești din veacul trecut”. Este vorba de profesorul Aaron Florian, care avea să fie — fericită alegere — întiul redactor al ziarului „Telegraful Român”. Din această poziție, el s-a învrednicit să tragă, prin lucrarea sa de scurtă dar intensă durată la orientarea ziarului, înția brazdă într-un ogor școlar șubred și întelenit, cum se aflau

atunci învățămîntul și educația maselor populare, la venirea mitropolitului Andrei Șaguna în Ardeal.

Redacția ziarului „Telegraful Român” a fost asigurată, între timp, și de alți profesori eminenți ca Zaharia Boiu, Nicolae Cristea etc. — și ziarul s-a bucurat de colaborarea unor personalități de reală probitate morală și de înaltă cultură, din Transilvania. Este suficient să amintim doar cîteva: publicistul Visarion Roman, etnograful Silvestru Moldovan, istoriograful Teodor V. Păcățian, scriitorii Andrei Mureșanu, Ioan Slavici, Ilarie Chendi; profesorii de prestigiu Ioan Lușpaș, Onisifor Ghibu, Silviu Dragomir, Gh. Bogdan-Duică etc.

Răzbate în evidență faptul că o bună parte din colaboratorii amintiți mai sus au fost profesori. Și nu departe de zilele noastre, redactor al ziarului „Telegraful Român” a fost distinsul profesor Dumitru Stăniloae, apoi profesorii Corneliu Sirbu și Nicolae Mladin, iar astăzi tot un profesor, Dumitru Abrudan îndeplinește sarcina de redactor principal al acestui ziar, în vreme ce colegii de-ai săi sînt colaboratori ai veteranelor gazete.

Firește, dacă am subliniat prezența atîtor profesori în lucrarea îndelungată a ziarului „Telegraful Român”, sîntem obligați să

arătăm că s-a făcut acest lucru cu cea mai bună știință și pentru că, în virtutea chemării și pregătirii lor de ordin didactic și educativ, care la acestea au contribuit, prin scrisul lor, la promovarea învățămîntului și educației teologice. De altfel, faptul se explică și prin aceea că însuși întemeietorul ziarului „Telegraful Român” a ținut, la un moment dat, să-i invite pe toți profesorii, preoții și învățătorii din acea vreme, să aboneze ziarul în cauză („Telegraful Român”, 1856). În felul acesta, contribuția redactorilor și colaboratorilor a pătruns și în așezările cele mai depărtate locuite de români, ajungînd să fie considerat asemenea unui monitor instructiv și educativ, sigur și sănătos.

*

Întemeiat de ierarhul Andrei Șaguna (la 1853), ziarul „Telegraful Român” a cunoscut, vreme de două decenii, colaborarea constantă și de remarcabilă însemnată a întemeietorului său. Dacă, în mod firesc, ierarh fiind, acest colaborator de excepție a dovedit preocupări de ordin bisericesc, pe plan superior, el a răspuns și unor preocupări de însemnată didactică. A sîrguit la înmulțirea școlilor sătești și la dotarea acestora cu cadre didactice cît mai corespunzătoare acelor vremi, ca ele să poată contribui la luminarea poporului. În circulare privitoare la chestiuni școlare, în scrieri și manua-

Pr. prof. D. Călugăr

(Continuare în pag. a 8-a)

(Continuare în pag. a 6-a)

Aniversarea P. S. Dr. Vasile Coman...

(Continuare din pag. a 3-a)

Arad, Pr. Dr. Gheorghe Lițiu de la Oradea.

Dar munca Prea Sfinției Sale în această eparhie, a cuprins toate sectoarele de activitate. Astfel, dacă la venirea la cirna acestei eparhii erau peste o sută de parohii vacante, astăzi mai sînt 5 sau 6. A hirotonit peste 400 de preoți, așa încît astăzi eparhia Oradei, are în majoritatea parohiilor preoți tineri.

Înțeleapta păstorire de 12 ani a Prea Sfinției Sale, inscrie în istoria vieții bisericești a acestei eparhii, o pagină de bogate și minunate realizări și pe teren economic-gospodăresc.

Datorită simțului său de perfectă și adîncă înțelegere a necesităților bisericești, Prea Sfinția Sa a știut să conducă și să organizeze toate activitățile de ordin material-economic. Vorbesc în acest sens realizările obținute începînd cu Centrul Eparhial: capela frumos pictată, muzeul, biblioteca, atelierul de luminări complet mecanizat, căminul preoțesc, locuințe pentru angajați și multe altele care se văd de orice vizitează Centrul nostru Eparhial.

Dar activitatea pe linie economic-gospodărescă s-a extins și la parohii. Datorită îndrumărilor și sfaturilor date de P. S. Sa preoților și credincioșilor cu ocazia vizitelor, s-au construit biserici noi, case parohiale, sedii proto-popești, s-au pictat biserici, s-au înzestrat bisericile cu cele necesare cultului.

Ceea ce caracterizează activitatea Prea Sfinției Sale, este fap-

ta, fapta prin care a dat totdeauna subalternilor și colaboratorilor exemplu, dar și impuls spre acțiune, spre lucrare, atît duhovnicească cît și patriotică. Și e firesc să fie așa, deoarece P. S. Sa s-a ridicat dintr-o familie de la țară și a fost crescut în sinul acestei familii în cultul muncii, de aceea și-a împletit sufletul cu sufletul poporului din care a ieșit, cu credința moșilor și strămoșilor noștri, cu tradiția acestui popor, cu năzuințele lui. Legătura neîntreruptă cu poporul, ca preot, protopop iar apoi ca arhiereu, i-a dat puterea de a nu fi niciodată sovăielnic, ci întotdeauna să păsească cu hotărîre pe drumul poporului, care este drumul adevărului, drumul dreptății, drumul istoriei în continuă dezvoltare. Tot din sătucul de naștere a primit și trăit cu tărie credința noastră ortodoxă românească. Astfel s-a împletit și se împletește în sufletul Prea Sfinției Sale dragostea de popor cu dragostea de Biserică strămoșească. Din toate acestea, se încheagă o minunată figură de ierarh ortodox.

Cler și credincioși îl asigură pe P. S. Sa de întregul devotament, de toată dragostea filială și roagă pe bunul Dumnezeu să-i dăruiască încă mulți ani, de fericită păstorire a turmei dreptcredincioase, toîng înțelept de strajă aici la brazda de vest a patriei, bunătate neîmpuținată și dragoste nesfîrșită.

Intru mulți și fericiți ani!

Ecolul Internațional al luptei pentru Unirea Principatelor

(Continuare din pag. 1)

ricii în modificarea situației principatelor în sensul cel dorit de revoluționari". Ministrul american din capitala Imperiului Otoman, Carol Spence, care a deținut acest post între 1853—1858, relatează într-un raport adresat departamentului de stat, că a pregătit o lucrare asupra „latinității dunărene” și afirmă, fiind temeinic informat în privința realităților românești, că „nu pot să ajung decît la concluzia că ei (românii) sînt sortiți să joace un rol important în politica răsăritului”, exprimîndu-și viguroasă deziderea față de lupta românilor pentru lupta de unitate națională.

Prin politica oficială filo-română, Franța a asigurat tot sprijin și bunăvoința ei pentru deșteptarea unei nații care pășea cu încredere spre viitorul politic spre care aspira.

La rîndul lor cercurile intelectuale franceze (Colçon, Vaillant, Desprez, Michelet, Ubicini, Quinet etc.) au declanșat o intensă și susținută campanie de propagandă, prin studii, conferințe sau prin intermediul presei pentru formarea unei opinii publice favorabile luptei pentru eliberarea națională a poporului român.

Poziția intelectualității franceze față de cauza românească a rămas așa cum conchide Saint-Marc Girardin „adînc săpată în inimile noastre”, contestînd orice drept al Turciei asupra românilor. El afirmă că „Principatele nu sînt ale nimănui decît ale lor singure”.

O altă personalitate remarcabilă a vieții politice și culturale franceze din secolul trecut, profesorul Edgard Quinet, de la College de France, s-a dovedit în numeroase articole publicate în „Revue des Deux-Mondes” ca și în lucrarea „România” un susținător convins al luptei pentru drepturile și libertățile naționale ale poporului nostru, în preajma evenimentelor care au dus la înfiptuirea Unirii Principatelor Române din 1859.

Rîndurile unei interesante scrisori din 1857, în care simpatia sa vibrează profund alături de năzuințele poporului nostru, atestă din nou opinia și atitudinea intelectualilor progresiști francezi față de telurile naționale ale românilor din cele două Principate.

Din scrisoarea lui, păstrată la Arhivele Statului din Sibiu redăm câteva extrase.

Domnilor,

Nimic nu putea să-mi fie mai prețios, decît asigurarea de a fi stimat cu fidelitate sentimentele și necesitățile Dvs. Îmi dați această asigurare. Mulțumirile adăugate le primesc cu bucurie, ca dovadă mai curîndă a patriotismului și-a comunității noastre de vederi, decît a serviciilor care am putut să le aduc cauzelor dumneavoastră.

Este sigur, domnilor că indiferent de felul în care ar fi privit în interesele dumneavoastră, ați făcut un mare pas înainte, atît de mare încît nimic nu vă va mai putea face să dați înapoi. Întregul occident s-a emoționat pentru cauza dumneavoastră. Ați regăsit și ați scos la lumină documentele dumneavoastră și nimeni nu a îndrăznit să le conteste...

Nu mai sînteți izolați în viața politică și nu-i mai este îngăduit nimănui să dispună de dumneavoastră, sau să se amestece în treburile dumneavoastră fără ca întreaga lume s-o știe. Provinciile dumneavoastră nu mai pot fi sfîșiate sau abandonate, fără ca întreaga Europă să scoată un strigăt de protest.

Nu mai sînteți străini, ci concetățeni ai tuturor popoarelor civilizate.

De acum înainte dorințele, nevoile și drepturile dumneavoastră fac parte integrantă din dorințele, nevoile și drepturile societății europene. Aveți acum aceleași perspective de viață, de libertate, de independență și de viitor ca și Europa însăși.

Cît de lung este drumul pe care l-ați parcurs domnilor în atît de puțini ani, dacă ne amintim de situația dumneavoastră de odinioară. Cîteva eforturi încă și telul va fi atins.

Asupra dumneavoastră s-a făcut lumină, domnilor, și întreaga lume a contribuit la aceasta. Pe măsură ce ați devenit mai cunoscuți, au crescut și simpatiile față de dumneavoastră. Nu mai stă în puțină nimănui de a vă cufunda din nou în beznă. A început lupta pentru independența dumneavoastră și poate că ea miine va izbîndi...

Actul Unirii Principatelor, rod al „entuziasmului și mai ales al dăruirii populare”, nu a făcut decît să consfințească definitiv un act istoric ireversibil, ce a deschis drumul spre realizarea statului național unitar ROMÂN.

Telegraful Român și problemele pastorale

(Continuare din pag. 1)

potrivă, pentru cultura lui intelectuală, dar și pentru îmbunătățirea traiului lui de fiecare zi.

El a militat pentru formarea unui cler luminat, un cler legat de popor, a unui cler reprezentativ, a unor adevărați păstori sufletești, apărători ai credinței ortodoxe.

Ca să înțelegem mai bine problemele pastorale cuprinse în coloanele Telegrafului Român este bine să amintim, și numai pe scurt, concepția lui Șaguna despre preoție, despre rolul preotului în viața credincioșilor. Vocația lui preoțească este cuprinsă în memorabilele cuvinte: „De m-aș naște de o sută de ori, tot preot m-aș face”.

Era deci firesc ca el să îndrume clerul cu atenție, să-l cheme stăruitor la îndeplinirea misiunii lui sacerdotale, la înțelegerea și biruirea greutăților vremii, la luminarea poporului și la ridicarea lui materială.

Între multele cărți de teologie, datorate lui Șaguna, care erau un adevărat arsenal teologic pentru vremea aceea, de la el ne-a rămas și un „Manual de studiu pastoral” (Sibiu, 1878).

„Noi, studiul acesta-l numim studiu pastoral dar nu teologie pastorală, pentru că subiectul scrierii noastre nu e Dumnezeu, ci preotul ca tată de familie, ca cetățean și ca preot” (p. 1).

Șaguna s-a ferit să facă o îndrumare pastorală desprinsă de viață, sau să promoveze un hiatus între preot și credincios.

Este bine să menționăm că Șaguna păstrează o strînsă legătură între cele trei misiuni ale preotului aceea de învățător, aceea de liturghisitor și aceea de păstor sufletesc. El le vede derivînd din însăși activitatea Mintuitorului care a spus despre Sine: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața.” În consonanță cu Părinții Bisericii el socotește pastorația mai mult ca o „artă”, decît ca o știință.

Între problemele pastorale care au cîstit coloanele Telegrafului Român de-a lungul timpului nu

putem trece cu vederea îndrumările pe care le cuprind Pastorațiile celor ce au fost la cirna Mitropoliei Ardealului, îndeosebi ale lui Andreiu Șaguna pe care scriitorul remarcabil Gheorghe Tulbure le-a strîns într-un volum și le-a comentat în contextul timpului și problemelor de atunci. Ele sînt și azi îndrumătoare și scot în evidență dragostea lui Șaguna de popor, mîntea lui luminată și realistă, voință să îndrume clerul și credincioșii pe calea binelui moral și material. Lor le urmează pastorațiile celorlalți întîistătători ai Mitropoliei Ardealului. Pe lingă învățăturile religioase și îndemnul morale care le cuprind aceste pastorații ele sînt și un fel de *micro-cronici* ale evenimentelor istorice din viața Bisericii și a poporului român. Din ele reiese adevărul că Biserica Ortodoxă a îmbrățișat în treagă viața poporului nostru în etapele devenirii lui istorice pînă la ziua eliberării și unității lui naționale, pînă în zilele noastre.

Direcțiile prin care redactorii și colaboratorii Telegrafului Român au contribuit la luminarea și îndrumarea credincioșilor sînt multiple. Unele dintre ele se impun în mod deosebit. Între ele amintim: Contribuția la susținerea unității de credință și de neam, ortodoxie și românism, promovarea unui patriotism luminat, chemarea Bisericii la rostul ei de vestitoare a păcii și bune înțelegeri între oameni și popoare. Sprijinirea unei culturi naționale, a etosului și datinilor strămoșesti.

Problemele de ordin strict pastoral cuprinse în coloanele Telegrafului Român sînt multe și variate. Strîne într-un mîunchi ar putea forma un manual de pastorală, izvorit din mîntea și priceperea unor păstori luminați și potrivită cu necesitățile și sufletul poporului nostru. Unele au un caracter general, altele un caracter special, unele privesc persoana și calitățile necesare adevăratului preot, altele activitatea și metodele pastorale. Unele privesc rolul

pastorației individuale, altele dezbat problemele și metodele pastorației colective.

Approape că nu există problemă de ordin pastoral care să nu fi fost dezbătută într-un articol sau chiar mai multe. Uneori au fost și cicluri de articole care au tratat diferite probleme de pastorală specială sau generală.

Ne-ar trebui pagini întregi ca să conspăcem subiectele de ordin pastoral înfățișate în coloanele Telegrafului Român. Amintim doar cîteva din aceste titluri, mai aproape de timpul nostru, respectiv după împlinirea idealului de unitate națională.

„Vocația sau chemarea la preoție”, „Hristos și preotul”, „Pastorația în zilele de azi”, „Nevoia propovăduirii”, „Activitatea preotului în parohie”, „Gospodăria preotului”, „Misiunea preotului”, „Chemare și trimitere”, „Preotul și agricultura”, „Virtuțile preotului”, „Problema pășoririi și metodele ei”, „Biserica slujitoare”, „Taina preoției”, „Pe calea binelui”, „Preotul ca păstor de suflete”, „Preotul în mijlocul credincioșilor și pentru credincioși”, „Devotament pastoral”, „Familia preotului”, „Slujire și innoire”, „Îndoită slujire”, „Biserica și lumea”, „Din sfaturile și îndrumările date de mitropolitul Andreiu Șaguna fiilor săi duhovnicești” și altele.

El a slujit cu devotament adevărurile mîntuitoare, lumina Evangheliei lui Hristos și năzuințele poporului nostru spre o viață liberă și independentă. Prin aceste articole a adus cele dumnezeiești în timp, le-a comunicat oamenilor și a ridicat pe oameni spre lumina eternității. În cei 130 ani de existență, Telegraful Român a fost un îndreptar nestins, credincios îndrumător al preoției și bun sfătuitor pentru credincioși.

Mesajul lui a trecut de multe ori hotarele țării, ducînd lumină creștină și dragoste de neam, ori unde și ori cînd a ajuns. Să fie citit de un român de pe meridianele lumii.

Una dintre binefacerile la care se referă Goga este fără îndoială această gazetă. Alta, chiar mai importantă, a fost înființarea a numeroase școli sătești precum și a gimnaziilor din Brașov și din Brad. Nu uităm numeroasele cărți pe care le-a publicat, în frunte cu o nouă ediție a Bibliei (1856—1858). Cărțile pe care ni le-a lăsat sînt scrise, ca și „Telegraful...”, într-o limbă în care parfumul arhaic se împletește cu particularitățile ale limbii vorbite. Ca și în „Telegraful...”, și în cărțile lui Șaguna, tendințele latine n-au găsit ospitalitate. Așa sînd lucrurile, putem afirma, fără teama de a greși, că această gazetă a reprezentat, pînă la apariția „Tribunei” lui Slavici (1884), linia cea mai apropiată de limba literară, dintre toate publicațiile periodice ardelenesti, după cum este iarăși adevărat că Slavici însuși a fost influențat, în orientarea sa, de mitropolitul Șaguna.

O sărbătoare a presei românești din Transilvania

(Continuare din pag. a 5-a)

tiuni. Să-mi fie îngăduit, dar, să reproduc aici cîteva rînduri din articolul pe care Octavian Goga l-a scris la împlinirea a 50 de ani de la moartea marelui ierarh, acum șase decenii: „Deasupra fiecărei cruce din țintirim planează o poveste din trecut, care luminează în vesnicie. Sînt cruce de povești umile ca para gâlbuie a unui opaiț în amurg, crucile mulțimii anonime revenite la sinul țărîinii primitoare. Sînt cruce însă al căror înțeles strălucește departe ca un stîlp de foc călător în noapte; sînt crucile risipițiilor de suflet ce au ocrotit o idee și au lăsat-o maștenire spre binele altora. A te apropia de

ele înseamnă a face să reînvie sub ochii tăi unele din forțele creatoare, care au dus societatea în eterna ei primenire mai înainte cu un pas. Pentru noi toți, mauzoleul mitropolitului Șaguna este un asemenea prilej de împropătare a amintirii unei rare energii rodnice, cheiuite pe de-a-ntregul în slujba neamului. Este poate cel mai evocator mormînt al românismului din Ardeal, de o sută de ani încoace, fiindcă sub lespede la doarme omul care a realizat cele mai mari binefaceri pe seama acestui colț de pămînt” (La groapa lui Șaguna, în vol. „Precursori”, 1930, p. 183—184).

Mateevici

(Continuare din pag. a 3-a)

care o răspîndesc îndreptătesc alăturarea de Argezi ori de Ciurezu: „Afară amurgit-a, ferestrele-s deschise, / Un dulce țîrîit. / Ceasornic de perete și două chipuri, scrise, / De-un frate iscusit: / Din umbră blind privește al mănăstirii staret, / Cînstitul Teofan / Și-Andronic cuviosul, un cronicar vorbăret, / Și bunul Moldovan. / Blagoslovește masa părintele egumen; / Cu toții își fac cruce. / La masă — peste, vin din pivniță s-aduce...” Dar dincolo de acest trecut pe care dăna il prăznuiește și-l păstrează, instinctul poetului simte acel *pămînt asediat de marmoră*, cum l-a numit Dan Botta, care vorbește tainic iscînd chemări ancestrale. Să desprindem un peisaj de pagină părăviană talmăcit în cuvinte simple de cîntec. E o frîntură din *Pietre vechi*, poemul din care citează G. Călinescu spre a

dovedi marele har al lui Mateevici: „Și cu scris latin, grecesc, / Mai desfunzi pe-acea muchii... / Scrise și cu alte buchii... / Cît privești — tot pietre vechi / Stau de strajă, la priveghi... / Pietre rare, grăitoare / Și în umbră și în soare / Drumuri și cîsmeli turcești / Printre vii mai întîlnesti... / Mateevici e un mioritic, de fapt. Iată Mama întîmpinînd vestea pierderii fiului său pe cîmpul de luptă: „Și, cînd în floarea tînetreții / Venit-a veste războirii, / Tu jertfa sîntă a vieții / Ți-ai dat-o cetelor oștirii. // Și-n băta-lia cea aprinsă / Sărit-ai plin de vitejie / La moarte cu bucurie. nestînsă, / Ai năzuit cu bucurie. // Acum la vatra ta străbună / Încet eu numele-ți șoptesc, / Din lacrimi îți-mpletesc cunună, / Dar moartea ți-o blagoslovesc”.

Cum spuneam, Al. Mateevici preschimbă adesea cîntecul său în

poezie pură. Îndărătul simplității sale formale lucrește cîntecul curat, complex în esența sa: „Vara — aur tot turnat / Pînă-n zare revărsat, / Aur viu de piine coaptă — / Munca țărînimii dreaptă, / Trece vîntul prin ogoare, / Dă pămîntului răcoare / Și se duce pînă-n zări / Și răzbate-n depărtări”. O imagine de mare pătrundere este și această cadră celestă: „Voi, munți singuratici, moșnegi cununăți / Cu stele în ceruri albastre”.

Nu știm ce ar fi devenit opera lui Mateevici dacă poetul ar fi trăit însă puțin pe care l-a lăsat el ne apare ca un glas limpede și distinct; tragic și nespuse de curat.

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● În Elveția s-a înființat o nouă parohie ortodoxă română, la Lausanne, sub conducerea preotului Drd. Teodor Damian. Parohia se adaugă celei existente la Geneva sub conducerea preotului Emil Roman. Ambele parohii editează un Buletin, intitulat ÎNVIEREA. În nr. 2/1982 semnalăm articole interesante scrise de Pr. Prof. Ioan Bria (Ce este ortodoxia), de Pr. Prof. D. Popescu (Actualitatea spiritualității ortodoxe), de Dr. Philip Potter, Secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor (Geniu propriu al Bisericii Ortodoxe Române), de Prof. Dan-Ilie Ciobotea (Spre Sfântul și marele Sinod al Ortodoxiei), de Prof. Jean Degiorgis (Bisericile din România) de Gheorghe Vasilescu, Pr. Teodor Damian și Pr. Emil Roman. Pr. Teodor Damian se descoperă și ca autor de versuri.

● Programul asupra Educației și Reînnoirii din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, editează revista EDUCATION. Articolul de fond din nr. 3/1982 se intitulă „Educația morală și responsabilitatea creștinilor”.

● Comunitatea ortodoxă română din Italia publică revista „BISERICA ROMÂNEASCĂ”. Am primit nr. 4 (anul VII), oct.—dec. 1982 închinat Nașterii Domnului și anului nou 1983. Remarcăm studii interesante despre „Matei Basarab, ctitor al culturii românești” de P.S. Lucian Făgărășanul, „Vasile Pârvan” de Pr. Traian Waldman din Milano și „Divina Liturghia” în lb. italiană, de Pr. Gheorghe Vasilescu din Torino.

● VIAȚA CREȘTINĂ este revista comunității ortodoxe române „Sf. Nicolae” din Offenbach-Frankfurt am Main, Republica Federală Germania; și apare sub redacția Pr. Ic. st. Alexandru Tudor și a d. Dr. med. Octavian Măndrescu și d. Nicolae Dorobanțu. Ultimul număr din 1982 (an VI, nr. 11—12, oct.—dec.) conține articole de Ierod. Casian Crăciun, Ion Tarbescu, C. Stan, Dionisie Părau ș. a. Se publică un reportaj în legătură cu alegerea I.P.S. Adrian Hrițcu în postul de titular al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală; se face o prezentare a noului superior al Capelei ortodoxe române „Mihail Sturza” din Baden-Baden și o „Cronică parohială” de știri despre viața comunității și despre activitățile mai importante din ultima parte a anului.

● NĂDEJDEA-HOFFNUNG, (anul VII), nr. 17—18, decembrie 1982) este revista comunității ortodoxe române din Hamburg, R.F.G., de sub păstoria părintelui Dr. Dan Miron. Numărul este dedicat în întregime sărbătorilor, conținând colinde și articole dedicate Nașterii Domnului și Botezului. Se relatează cum a decurs sărbătorirea hramului la 31 oct. 1982, sub conducerea I.P.S. Arhiepiscop Adrian și o vizită a I.P.S. Sale la Facultatea de Teologie din Hamburg, la care Părintele Miron Dan este profesor.

● BUNA VESTIRE (anul III, decembrie 1982) ne vine de peste ocean, de la parohia „Sfinții Arhangheli” din Los Angeles, California, păstorită de Pr. profesor Vasile Ignătescu. Numărul este închinat sărbătorilor, e plin de colinde și anunțuri pentru revelion. Parohia e în curs de strângere de fonduri pentru a-și zidi o biserică proprie. În urma unui festival de „Cîntec și poezie românească” organizat cu prilejul hramului bisericii, 8 nov. 1982, s-au colectat în acest scop 3470 de dolari. Parohia mai are în bancă, tot pentru zidirea bisericii 60.000 dolari. Putem spune că ea începe de pe acum să se vadă!

● La Brașov a apărut, în condiții grafice deosebite, Almanahul CORESI 1983. Întîlnim în el nume cunoscute ca a lui Dan Tărcășilă, Constantin Daniel (despre cultura spirituală geto-dacă și Egiptul antic), Emilia Șt. Milicescu, M. N. Rusu, Aron Cotrus, Lucian Blaga, N. Carandino, Ion Topolog, Emanuel Copăcianu, Petre Istrate, Vasile Oltean... Versuri semnează Ștefan Stătescu, V. Spiridonă, V. Copilu Cheatră, Traian Iancu, Dinu Ianculescu și mulți alții. Numele Almanahului e salvat de Gernot Nussbächer, printr-un foarte interesant calendar de date istorice intitulat: „Din Brașovul anilor coresiieni” (p. 50—58).

● Pr. Prof. Dumitru Popescu, director de studii la Conferința Bisericilor Europene, Geneva-Elveția, a publicat la Geneva un volum intitulat LE SOUPHIR DE LA CREATION (Suspînul creației), în care a inclus documentele și referatele prezentate la Colocviul cu același titlu ce a fost organizat de Conferința Bisericilor Europene, la București, între 22—26 martie 1982. Printre intervențiile publicate remarcăm Cuvîntarea P.F. Patriarh Iustin (p. 11—17), cuvîntarea D-lui Episcop Albert Klein al Bisericii Evanghelice C.A., din Republica Socialistă România, (p. 17—19), Introducerea în lucrări, semnată de Pr. D. Popescu (p. 19—26) și una din expunerile principale, anume aceea a Pr. Prof. D. Stăniloae: „Pour un nouveau style de vie: contre la séparation entre la spiritualité et la responsabilité dans le monde” (p. 50—61).

Profesorul D. Popescu merită toate felicitările.

● Cunoscutul om de mare cultură, Gabriel Stempel, a publicat de curînd (1982), la Editura Minerva din București (934 p.), o nouă ediție critică, precedată de un valoros studiu introductiv (p. 1—153), a Letopisetului Țării Moldovei și O seamă de cuvinte, ale cronicarului Ion Neculce. Nu este numai cronologic ultimul cuvînt în problemă!

● Comunitatea ortodoxă română din Olanda, avînd ca pr. paroh pe Dr. Ioan Dură, editează revista MĂRTURIE ORTODOXĂ, nr. 3/1982, numără printre colaboratori, în afară de redactorul ei, Pr. I. Dură, pe Prof. Pr. Constantin Galeriu, Diac. Em. Cornișescu, D-l Silviu Crăciuniș, D-na Florica Golthart, D-l Hans Hoogendoorn, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului semnează cîteva pagini despre Colindele Crăciunului. Revista e nu numai o „mărturie” ortodoxă, ci și una românească, în îndepărtatele Țări de Jos.

● În ultimul număr din revista VATRA din Tirgu Mureș, muzicologul Virgil Medan publică în cadrul rubricii „Documentele continuității” studiul: „Melodiile jocurilor bătrînești din Cîmpia Transilvaniei”, arătînd că toate au origine veche românească. Își sprijină demonstrația, printre altele, și pe competența unui etnomuzicolog ca Bartók Béla, care a făcut studii speciale în această zonă care i-a servit și drept sursă de inspirație în compozițiile sale. Mai notăm în același număr un interesant interviu cu savantul matematician octogenar Octav Onicescu. La întrebarea: „Au mai rămas multe necunoscute pentru Dv.?” — răspunde: — „Toate aproape.” Înțelept ca Socrate!

ANTONIE DE LA PRISLOP

Sfîntul Ioan Botezătorul

— DIALOG ȘI MĂRTURISIRE —

Cea de a patra Evanghelie, vorbind de Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului, îi atribuie acestuia misiunea de „mator”, adică rolul de a mărturisi despre „Lumină”, prezentîndu-l apoi în valea Iordanului unde a descoperit mulțimilor că Iisus Hristos este „Mielul lui Dumnezeu... Cel care ridică păcatul lumii”.

Tot aici în valea Iordanului Sf. Ioan Botezătorul primește pe trimișii autorităților religioase din Ierusalim: preoți, levii și farisei, care aveau misiunea „să dea răspuns, celor care i-au trimis”, după ce vor cerceta despre practica botezului săvîrșit de Ioan.

Se știe că autoritatea religioasă din Ierusalim era foarte atentă la orice învățătură care ar fi venit în contradicție cu cea de la Templu. În astfel de cazuri întotdeauna se intervenea. Atunci cînd un fals profet, sau un învățător era dovedit de abateri, Sinedriul era competent să judece. Acest for religios era compus din principalii preoți, din cărturari cu renume, din alți membri din societatea înaltă. El era un organism care intervenea mai cu seamă, în cazuri grave, atunci cînd devierile aduceau un prejudiciu credinței Vechiului Testament.

Sfîntul Ioan Botezătorul nu era conducătorul sau întemeietorul unei grupări oarecare. El nu propovăduia o nouă doctrină ci doar vorbea ascultătorilor care primeau botezul său despre Cel ce urma să vină, vestit de prooroci și a căruia prezență o simțea cu duhul. Mandatorilor de la Templu, cu franchețea sa, la întrebarea lor: „Tu cine ești?”, el răspunde: „Nu sînt eu Hristosul.” Și acesta era de fapt adevărul. El pregătea căile Sale, pregătea viața religioasă-morală în Israel, pregătea pe oameni pentru împărăția dreptății.

Poporul din acea vreme aștepta și știa că proorocul Ilie înălță la cer, în căruța de foc, va veni mai înainte de a se arăta Mesia, să îndemne poporul la pocăință, cum profetul Maleahi, din descoperirea dumnezeiască spune: „Iată vă trimit pe Ilie proorocul, înainte de a veni ziua Domnului... să gătească calea înaintea feței mele: (3, 1; V, 23). Ioan îndeplinea, în adevăr, un rol de pregătire a timpului de venire a lui Mesia însă nu se socotea a fi acela pe care îl anunșea profetul Maleahi și de aceea spune în continuare: „Nu sînt Ilie.” Pentru contemporani Ioan nu era socotit mai puțin decît un prooroc. Se credea chiar că ar fi proorocul cel așteptat de multă vreme, că ar fi acela pe care Moise l-a prezis că prooroc „din mijlocul tău și din frații tăi, va ridica Domnul Dumnezeuul tău, pe acela să-l ascultați” (Deut. 18, 15). Această calitate depășea propria sa persoană, îl depășea pe el fiul unui umil preot care și-a îndeplinit cu cinste îndatoririle preoțești la Templu, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, unde s-a și învrednicit să primească, din partea unui înger, vestea că din casa sa va ieși Înaintemergătorul Acelui prooroc care este anunțat în cea de a doua lege. De aceea, răspunde și de această dată: „Nu!” Dar „ce spui tu despre tine, ca să dăm răspuns ce-

lor ce ne-au trimis” — insistă cei trimiși. Ioan, propovăduitorul pocăinței, le răspunde în termenii proorocului Isaia: „Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie, îndreptăți calea Domnului” (40, 3). Predica, prin urmare, pocăința și tot credinciosul putea să accepte învățătura sa care nu era în contradicție cu cea de la Templu.

Sfîntul Ioan Botezătorul nu era nici Hristosul, nici Ilie, nici Proorocul, ci cel trimis înaintea Lui. În felul acesta își explică misiunea sa față de cei „trimiși” din care nu reiese că ar fi păgubiți față de legea lor, sau că Ioan ar fi fost preocupat de vreo cale oarecare de ascensiune.

Nici din partea Templului nu rezultă vreo luare de măsură față de Ioan care boteza în Iordan. În continuare textul biblic ne prezintă cuvintele rostite de Ioan referitoare la Marele Necunoscut care se afla în preajma venirii la Iordan și care tocmai sfîrșea o perioadă de creștere „cu înțelepciunea, cu vîrstă și în har la Dumnezeu și oameni” și începea de acum lucrarea Sa ca Mesia în lume. Despre Acesta Ioan nu și-a propus să vorbească mai limpede celor trimiși de la templu. Dar, a doua zi fiind cu ucenicii Săi, văzînd pe Iisus venind către el, îl descoperă, spunînd: „Iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii.” Despre acesta spuneam: „Vine după mine un Bărbat care este înainte de mine, căci era înaintea mea...” Acesta este cel ce botează cu Duh Sfînt.

Cei care veniseră la Iordan vedeau în Iisus Hristos pe un tinăr oarecare din Nazaretul Galileii atras, ca și ei, de faima celui care boteza în apele Iordanului. Ioan Botezătorul singur a simțit și a mărturisit că aici venise cineva mai mare decît el. Înainte

ca cerurile să se fi deschis și ca vocea să se fi auzit de sus: „Tu ești Fiul meu cel iubit, întru Tine am binevoit”, Ioan descoperă celor din preajma lui pe Iisus care fusese tănuț în fața oamenilor vreme de 30 de ani, îl descoperă pe Mielul lui Dumnezeu în persoana Fiului lui Dumnezeu intrupat.

Din textele Evangheliei se observă că Ioan este Înaintemergătorul Domnului și prin misiunea sa, orienta pe ucenicii și poporul Israel către Hristos. El a avut o misiune importantă în istoria mîntuirii primare. Și totuși altcineva, nu el, a realizat obiectiv această mîntuire. Ioan aparține sfîrșitului perioadei vetero-testamentare. Cu el se sfîrșește faza care duce la istoria propriu-zisă, a mîntuirii. El concentrează în sine aspirațiile de veacuri ale poporului Vechiului Testament, cit și nostalgia profeților mereu în așteptarea unui izbăvitor. El marchează sfîrșitul vremii, sfîrșitul profețiilor referitoare la Mesia. Cu Ioan Botezătorul s-a trecut de la vechea „Alianță” la epoca nouă a istoriei mîntuirii omenestii. Misiunea sa nu era de a atrage poporul la sine ci de a-l îndrepta către Hristos. De aici și răspunsul său hotărît: „Nu sînt eu Hristosul.” Mie mi se cade, a mă micșora, iar El să crească.

Locul Sf. Ioan Botezătorul este însemnat nu numai în istoria mîntuirii, dar și în evlavia creștină. Numele său este prăznuit și lăudat în cîntări și imne. Acest nume este purtat cu venerație de foarte mulți creștini. I-au fost puse sub patronaj multe biserici și mănăstiri.

În Valea Iordanului, unde Sf. Ioan Botezătorul cerea mărturisirea păcatelor și practica botezului pocăinței, aici unde pustia s-a însuflețit prin venirea la botez a Domnului Iisus Hristos, se înalță silueta unei biserici românești, ctitorită de Patriarhia Română, în anul 1936, ce apare ca o mărturie a drepte credințe prezentă pe acel loc unde s-a coborît în apă Fiul lui Dumnezeu cerînd botezul de la făptura Sa. Sub această cupolă au sihăstrit, în viața călugărească, sufletele multor români doritori de viață pustnicească, lăudînd pe Dumnezeu, în graiul de acasă, și descoperînd acolo faima Bisericii și a neamului din care au odrăslit. Schitul românesc dela Iordan este locul de popas duhovnicesc pentru cei de un neam cu noi, este oaza noastră bisericească la care s-au adăpat viețuitoarii de aici, păstrători ai credinței străbune, trăind nostalgia plaiurilor părintești, totdeauna prezente în viața lor.

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

Mihai Eminescu

(Continuare din pag. 1)

ne-a botezat — își pierde puterea tocmai față de el. Epitetele, oricît de proaspete, devin pe dată străvechii și abstracte, iar argumentele și metaforele, oricît de strălucitoare, se sting ca niște fulgere în lumina soarelui. Izvorul eminescian, fierbinte și etern, se scurge pe sub gheața cuvintelor noastre mari și sărbătorești. Oricît l-am vedea de clar, de viu, de limpede în substanța lui concretă, el rămîne o realitate transcendentă, care scapă mereu din chinga măsurilor noastre sărace, necesitînd alte măsuri, dăltuite din alte materiale.

Gigantici sînt Carpații, nemuritoare este și marea, demiurg este și cerul, și totuși, lor le ajunge și lor li se potrivește această formă telurică a limbii cotidiene, care li s-a modelat și dimensionat ca o magmă pe trupurile răcite. În cazul lui Eminescu, autorul de limbă, acesta urcă deasupra sa, ca un nimb imaterial și de aceea greu de cuprins. Prototip nu numai ca poet, dar și ca om, etalon rivnit al sufletelor noastre, Eminescu cere un alt fel de a-l omagia, mai implicat și existențial. Cu el și despre el se vorbește fără vorbe, cu el și

despre el vorbim prin noi înșine, prin silabele mute ale sentimentului și rațiunii prin modul, fidel sau aberant, cum îi prelungim paternitatea spirituală. Căci nu mai puțin decît înălțarea noastră, Eminescu este și remușcarea noastră. Eminescu este conștiința noastră, mulțumită sau nu. Moleculele eminesciene care, aproape, biologic, stau la temelia vieții noastre, se îmbolnăvesc ori de cite ori vin în atingere cu neadevărul, necinstea, ignoranța. Tot ce l-ar fi făcut să sufere, ne doare pe noi. Tot ce jignește dragostea ce i-o purtăm este injurie personală adusă veșnic tinărului nostru simbol, candidului nostru maestru.

Cît timp vom trăi și vom vorbi românește, nu ne vom putea despărți de acest reper care, fără să vrem, ne tulbură și ne stă mărturie, contemporan și conștient pururi viu. Ideal ar fi să-l sărbătorim dezbrăcați de superlativ de care nu are nevoie și să păstrăm un moment de tăcere, lăsîndu-ne doar sufletul cotropit de muzica genială a cîntecului său. Să-l iubim lăsîndu-ne încercați mereu ca de un reactiv, de tiparul crezului său.

File de catehism

Învățătura despre Dumnezeu. Existența Lui mai presus de înțelegere

Privind în jurul nostru ne minunăm de frumusețile naturii, de ordinea din univers, de măreția și inteligența omului și ne punem întrebarea: Cine a făcut toate acestea? Cine l-a creat pe om?

Răspunsurile diferă în încercarea de a pătrunde în aceste taine, ale naturii și ale omului.

Sf. Scriptură ne descoperă că Dumnezeu „a făcut cerul și pământul” (cf. Fac. 1, 1) și că „pământul era netocmit și gol” (Fac. 1, 2). După ce l-a înfrumusețat cu tot felul de plante, pomi roditori și animale, l-a creat pe om „l-a creat după chipul și asemănarea Sa” (cf. Fac. 1, 26) ca pe o coroană a creațiilor.

Mîntea noastră mereu iscoditoare își pune uneori întrebări ale căror răspuns e greu de dat.

Așa este și întrebarea ce și-o pune uneori omul: Cine este Dumnezeu?

Tot Sf. Scriptură ne descoperă că Dumnezeu este necuprins de mîntea omenească, în ființa Sa.

Sf. Apostol Pavel vorbind despre acest „înțeles greu de pătruns” zice: „O adîncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cît sînt de necercetate judecățile Lui și cît de nepătrunse căile Lui! Că cine a cunoscut gîndul Domnului, sau cine a fost sfetnicul Lui... Pentru că de la El și prin El sînt toate” (Rom. 11,33—36).

Dar, tot Sf. Ap. Pavel într-una din epistolele sale ne învață că pe Dumnezeu îl putem cunoaște din lucrul minilor Sale, din natură. Lucrările însăși vorbesc despre Dumnezeu, despre Ziditorul lor.

Astfel în Epistola către Romani (1, 20) zice: „Cele nevăzute ale Lui, se văd de la facerea lumii, înțelegîndu-se din fapte, adică veșnica Lui putere și dumnezeire.”

Despre această cunoaștere a existenței lui Dumnezeu din cartea naturii, ne vorbește și Psalmistul

încă din Vechiul Testament zicînd „Cerurile spun măreția lui Dumnezeu și facerea minilor Lui o vestește țaria. Ziua zilei spune cuvînt și noaptea nopții vestește știință” (Ps. 18, 1—2).

Oamenii și-au dat seama întotdeauna de aceste taine nepătrunse ale naturii și universului.

Naturalistul Linné, citind în marea carte a naturii, nu și-a putut reține admirația în fața acestor taine, și de aceea mărturisese: „În fiecare frunză văd degetul lui Dumnezeu.”

Dar mult mai pregnant decît aceasta, Psalmistul în Ps. 103 ne vorbește în chip deslușit despre existența lui Dumnezeu, așa cum o înțelege el din marea carte a naturii.

Ce ne înțelege din aceea ce ne spune el?

Mai întii, ordinea din univers, e exprimată în cuvintele „Tu ai făcut lumea spre vremi, soarele și-a cunoscut apusul său”

Ordinea presupune un orînduitor, cu o înțelepciune mai presus de mîntea și de cuvînt. De aceea Psalmistul preamărește pe Dumnezeu zicînd: „Cît s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut.”

Ce mai observăm în univers?

Observăm legi și așezămînte de statornică temeinicie, după cuvîntul Psalmistului. „Tu ai întemeiat pământul pe întărirea lui și nu se va clăti în veacul veacului.”

Aceste legi atît de perfecte, ne duc cu gîndul la un Legiuitor atotputernic și totodată la un purtător de grijă, ceea ce Psalmistul exprimă în cuvintele: „Tu adăpi munții din cele mai deasupra ale Tale, din rodul lucrurilor Tale se va sătura pământul... Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme. Dîndu-le Tu lor, vor aduna; deschizînd Tu mina Ta, toate se vor umple de bunătaie; Dar întorcîndu-ți Tu fața Ta, se vor tulbura; Iu-vei duhul lor și se vor sfîrși și în

țărîna se vor întoarce. Trimite-vei duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pămîntului.”

Luînd aminte la toate acestea Psalmistul își arată recunoștința față de „Făcătorul cerului și al pămîntului”, într-o rugăciune doxologică: „Cînta-voi Dumnezeului meu cît voi fi.”

Dacă făptura este minunată, cît de minunată trebuie să fie coroana făpturilor, omul!

Filozoful german E. Kant, contemplînd frumusețea și ordinea din univers, precum și legile și tainele, din universul plin de taine al omului, a lăsat memorabile cuvinte ca o constatare: „Două lucruri mă pun în mirare: cerul înstelat deasupra capului și legea morală din mine.”

Legea morală este vatra dumnezeiască din ființa umană. Ce este această lege morală?

Este glasul lui Dumnezeu, care ne vorbește din tainicul ascuns al inimii, care ne călăuzește spre ceea ce este bine și ne mustră atunci cînd săvîrșim răul.

Acest glas mereu ne îndeamnă spre desăvîrșire, spre înaltele culmi ale sfințeniei.

Oare această dorință spre desăvîrșire sădită în ființa omului nu presupune o Ființă întru totul desăvîrșită, care ne însuflă o dorință o existență personală de înaltă sfințenie. Cu siguranță că de și această Ființă mai presus de mîntea și închipuire este Dumnezeu.

Numai din observarea ordinii și frumuseții universului și din glasul conștiinței cunoșc eu existența lui Dumnezeu?

Eu îl cunosc și din descoperirea dumnezeiască arătată nouă prin proroci și mai apoi prin Dumnezeu care S-a făcut om: Domnul nostru Iisus Hristos, așa precum ne învață rînduiala bisericească cînd se cîntă: „Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă” și „precum mărturisese Sf. Apostol

Preocupări didactice și educative...

(Continuare din pag. a 3-a)

le didactice, în întocmire de programe de învățămînt etc., Șaguna a urmărit cu perseverență organizarea și dezvoltarea învățămîntului românesc din Ardeal. Dar el și-a concretizat toate aceste preocupări, mai întii, în cunoscutele „Instrucțiuni didactice și apoi într-o serie de articole publicate în „Telegraful Român”. Atenție deosebită a arătat, în scri-sul său, organizării „școlilor populare”, precum și organizării seminarului teologic-pedagogic de la Sibiu. Nu însă mai puțină preocupare, prin circulare, intervenții pe lingă autoritățile conducătoare de atunci și prin luptă susținută în coloanele „Telegrafului Român”, pentru înființarea gimnaziilor din Brad și Brașov.

La puțină vreme de la înfiin-

țare, despre școala brașoveană de sub Timpa s-a putut spune că „gimnaziul de legea noastră ortodoxă” a ajuns „coroana întregii trebi școlare din Ardeal” (N. Colan). Dezvoltat mai apoi în liceul „Andrei Șaguna”, pe urma seriozității și temeiniciei cu care dascălii lui de mare prestigiu științific și-au desfășurat activitatea didactică și educativă, în cadrul lui, școala și cultură românească s-au învrednicit de poetul Octavian Goga, de filozof-poet Lucian Blaga, de academicienii Andrei Oțetea, Ioan Lu-paș și Nicolae Colan. Unii din aceștia au lucrat în redacția „Telegrafului Român”, contribuind la continua îmbogățire a învățămîntului românesc din Transilvania și din alte părți ale țării noastre.

„Telegraful Român” a cunoscut și colaborarea multor ucenici de-ai lui Șaguna, ucenici pe care el i-a ales, i-a îndrumat și i-a trimis la studii superioare pe la cele mai prestigioase universități din Europa. Acolo, ei și-au împropriat ideii, principiile și metode noi de educație și învățămînt. Aceștia, întorși acasă, s-au angajat din plin, între altele și prin scrisul lor în coloanele organului șagunian, în acțiunea pentru promovarea învățămîntului românesc.

„Telegraful Român” s-a dovedit — și se dovedește — dascăl de limbă curat românească, de educație poetică, prin reproducerea, în paginile sale, a unor creații de înaltă valoare literară, aparținînd scriitorilor și poezilor de pe întreg cuprinsul patriei noastre. Dar a purtat și luptă dîră împotriva intențiilor și le-giurilor care urmăreau înstrăinarea școlii confesionale din Ardeal, prin răpirea limbii strămoșești din programul și cuprinsul învățămîntului ei.

Și azi, ca și în tot trecutul lui, organul întemeiat de mitropolitul Șaguna stă în slujba celor mai curate năzuințe sociale ale poporului român, chiar prin școala șaguniană de la Sibiu, prin Institutul Teologic Universitar, întrevăzută peste lungă vreme de marele ierarh.

Pavel cînd scrie: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rînduri și în multe chipuri a vorbit părinților noștri prin proroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul” (Evr. 1, 1—2).

Dacă din cartea naturii deducem existența lui Dumnezeu, descoperirea dumnezeiască pozitivă și legile conștiinței ne spun că noi înșine „sîntem din neamul lui Dumnezeu” (Fapte 17, 28); pentru că El ne-a creat și întru El viem, ne mișcăm și sîntem.”

Și ce ne mai spun aceste legi ale conștiinței?

Ne spun că sîntem făcuți pentru Dumnezeu și sîntem neliniștiți atîta vreme cît ne înstrăinăm de Dumnezeu, prin păcat, care ne întunecă mîntea noastră, ceea ce l-a făcut pe Fericitul Augustin să spună: „M-ai făcut pentru Tine Doamne și neliniștit este sufletul meu, pînă nu se va odihni întru Tine.”

Înțelegînd toate acestea, grăim împreună cu Psalmistul, cuvintele de laudă și recunoștință: „Mare ești Doamne și minunate sînt lucrurile Tale și nici un cuvînt nu e de ajuns, spre lauda minunilor Tale.”

Pr. Lector Ioan Mihăițan

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

ȘTIRI DIN MITROPOLIA ARDEALULUI

SIBIU

La festivitate, care a avut loc joi, 30 decembrie 1982, ora 12, a participat: I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

După deschidere, P.C. rector C. Voicu a făcut o documentată expunere, cuprînzînd realizările înfăptuite în anii Republicii, în sectorul economic, cultural, social etc., ceea ce a fost exemplificat prin semnificative situații statistice.

A luat apoi cuvîntul I.P.S. Mitropolit Antonie, care a arătat că noțiunea de republică a fost familiară poporului român, făcînd totodată, cu date concrete, o comparație între ceea ce a fost și ceea ce este astăzi într-o seamă de compartimente ale vieții economice, social-culturale ș.a.

În ziua de 12 decembrie 1982, cu binecuvîntarea I.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a săvîrșit slujba de resfințire a bisericii parohiale „Sf. Treime” din comuna Cața, protopopiatul Rupea, județul Brașov.

Cu acest prilej a adresat un cuvînt de învățătură împărtășindu-le credincioșilor binecuvîntările I.P.S. Antonie.

Ridicată în veacul nostru într-un autentic stil bizantin și îmbrăcată cu ani în urmă într-o frumoasă haină picturală, biserica Buna Vestire din Brașov a fost reparată în exterior, prin grija C. Pr. M. Manolache și a bunilor săi credincioși.

Astfel refăcută, biserica a fost resfințită de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 26 decembrie 1982, a doua zi de Crăciun.

La Sf. Liturghie, ce a urmat slujbei resfințirii, a participat și D-1 ambasador al Finlandei în țara noastră cu soția.

La momentul convenit tînărul teolog T. Coman a fost hirotonit diacon. După Sf. Liturghie, au vorbit P.C. prot. Z. Moșoiu și C. Pr. M. Manolache.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi I.P.S. Mitropolit Antonie.

În continuare, C. Preoți M. Manolache și A. Boghici au fost distinși și hirotoniți în rangul de „iconom”.

Acte de apreciere au primit totodată epitropii Adomnicăi Ilie și Bitcă Gheorghe, consilierul parohiei Tr. Mares și credinciașii R. Mohan și I. Ivan.

ALBA IULIA

În ziua de 26 decembrie, a doua zi de Crăciun, Prea Sfinția Sa Lucian Făgărășanul din incredințarea I.P.S. Sale a oficiat Sf. Liturghie și slujba de resfințire a bisericii parohiale din Ocna Sibiului I, protopopiatul Sibiu. Prea Cucer-nicul preot Miron Mihăilescu a fost distins cu rangul bisericesc de — iconom stavrofor. Prea Sfinția Sa a ținut un cuvînt de învățătură despre însemnătatea praznicului Nașterii Domnului și despre importanța colindelor în viața poporului român.

În ziua de 1 decembrie 1982, zi de importanță crucială pentru poporul român, a fost omagiată într-un cadru festiv la Centrul Eparhial Alba Iulia. P.C. protopopi ai Eparhiei, P.C. preoți și epitropi ai parohiilor din orașul Alba Iulia și suburbii, ostenitorii Centrului Eparhial, sub îndrumarea P.S. Sale au omagiat ziua festivă printr-un frumos și documentat cuvînt rostit de P.C. pr. Mihai Crăciunescu de la parohia Războieni, prot. Aiud și prin cîntece patriotice și religioase adecvate.

P.S. Sa a rostit un cuvînt înălțător arătînd că Bălgradul românesc este leagănul istoriei poporului român, unde în secolul XX s-au realizat marile împliniri: 1 decembrie 1918 făurirea statului unitar român independent iar la 21 oct. 1948: Reîntregirea Bisericii străbune.

P.S. Episcop Vasile a săvîrșit, duminică 12 decembrie 1982, binecuvîntarea bisericii din filia Sîntelec (parohia Hidișelu de Jos) prot. Oradea (păstorită de pr. Roman Bereteu), în urma lucrărilor de reparații capitale și zugrăveală din ultimii doi ani.

Cu acest prilej, diaconul Bud Gheorghe, licențiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pentru parohia Delureni, prot. Oradea. Vecernia a fost oficiată în biserica din parohia Oradea-Vii (C.F.R.) (preoți Ilie Feier și Gheorghe Nemes). Corul Catedralei episcopale a dat primul concert de colinde din acest an.

Chiriarhul a ținut cite un ziditor cuvînt de învățătură.

Binecuvîntare de biserică. — La 27 dec. 1982, a treia zi de Crăciun, P.S. Episcop Vasile a binecuvîntat biserica din parohia Resighea, prot. Carei, în urma lucrărilor de înnoire. Pr. paroh Viorel Danțu a fost distins cu rangul de *sachelar*. O echipă de colindători din Pișcolt a prezentat datina de Crăciun *Villaimul*, iar credincioșii au cîntat colinde specifice locului. Chiriarhul a ținut un cuvînt de învățătură.

Concerte de colinde. — În orașul de reședință, corul Catedralei (dirijor Pr. Traian Codilă) și corul bisericii „Sf. Nicolae” (dirijor Pr. Gh. Pruteanu) au oferit concerte de colinde: la 19 dec. 1982 în Catedrala episcopală; în seara de ajun, în Paraclisul episcopal, iar în prima zi de Crăciun, la vecernie, în biserica „Sf. Nicolae”. În ultima, a cîntat și corul parohiei Oradea-Velența (dirijor Emil Pop).

ORADEA

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechil Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.